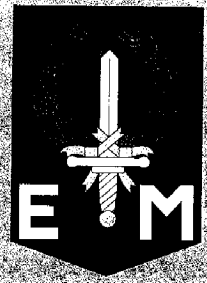

INFO-SCOOP

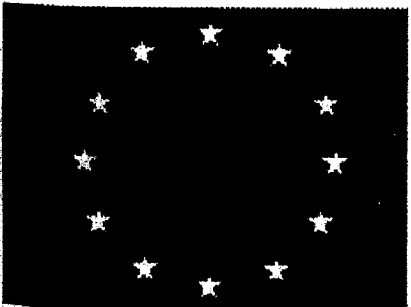
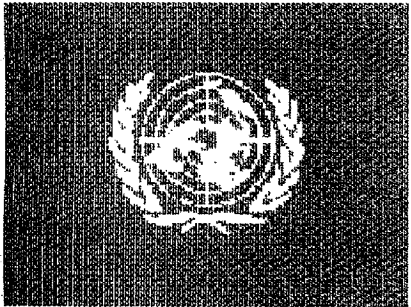
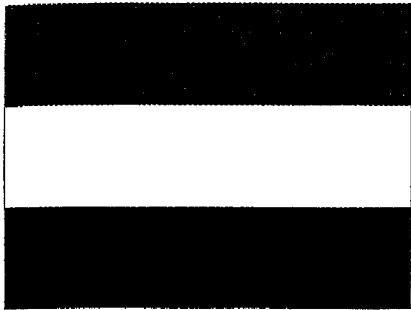

INL

003161

3
20

Inhoudsopgave

VAN DE REDACTIE	2
COLOFON;	2
GEBEURTENISSEN IN VOORMALIG JOEGOSLAVIË VAN 31 OKTOBER T/M 13 NOVEMBER	3
WORDT VREDESBERAAD OOK VREDE ?	3
KROATIË	3
BOSNIË-HERCEGOVINA POLITIEK	3
BOSNIË-HERCEGOVINA MILITAIR	6
NOORD-BOSNIË-HERCEGOVINA	6
OOST-BOSNIË-HERCEGOVINA	6
CENTRAAL-BOSNIË-HERCEGOVINA	6
VERENIGDE NATIES/ NAVO	7
NAVO	9
INFOSCOOP-SPECIAAL SLOVENIË	10
SLOVENIË; EEN LICHTPUNT IN DE DUISTERNIS	10
ONAFHANKELIJKHEID	10
BINNENLANDSE POLITIEK	10
ECONOMIE	12
BUITENLANDSE POLITIEK	12
SLOT	14
LIJST VAN POLITICI	14
GEBEURTENISSEN IN ANGOLA VAN 26 OKTOBER TOT 10 NOVEMBER	15
JOINT COMMISSION WIL DUIDELIJKHEID	15
DE SITUATIE IN CABINDA	15
GEWELD ROND DE MIJNINDUSTRIE BLIJFT AANHOUDEN	15
UNITA NEEMT "HUURLINGEN" GEVANGEN	15
BLONDIN BEYE ONTMOET SAVIMBI	16
JOINT COMMISSION STELT ONDERZOEK IN	16
WAPENDEPOT VLIEGT DE LUCHT IN	16
HET NEDERLANDSE DEMINING-DETACHEMENT	17
SAVIMBI BEKEND GEHEIM PACT	17
GEBEURTENISSEN IN BURUNDI VAN 6 SEPTEMBER TOT 10 NOVEMBER	18
UPDATE BURUNDI	18
MIOB IN STAKING	18
RONDTREKKENDE BENDES BEGAAN MOORDEN	18
WAPENLEVERANTIES	20
PRESIDENT WIL ILLEGALE ZENDER STOPPEN	20
COMMISSIE ONDERZOEKT MOORDEN	20
AMERIKAANSE AMBASSADEUR SPREEKT ZIJN BEZORGDHEID UIT	21
OVERZICHT ISRAËL 1 T/M 15 NOVEMBER	23
RABIN VERMOORD	23
MILITANTE GROEPERINGEN	26
DE BEZETTE GEBIEDEN	26
VOORGESCHIEDENIS	26
HAMAS	26
ISLAMITISCHE JIHAD	27
HET MIDDEN-OOSTEN	27
ZOWEL REDEN VOOR OPTIMISME ALS PESSIMISME	27
JORDANIË	27
SYRIË	28
LIBANON	29
MILITANTE GROEPERINGEN	30
ZUID-LIBANON	30
VOORGESCHIEDENIS	30
HIZBOLLAH	31
AMAL	32
PALESTIJNSE RANDGROEPERINGEN	32
OVERIGE MILITANTE BEWEGINGEN	32

VAN DE REDACTIE

Elnt P.W.T.S Menting

In deze Info-Scoop treft u de volgende onderwerpen aan: Een overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen in het voormalige Joegoslavië van 31 oktober tot en met 13 november waarin ondermeer wordt ingegaan op een mogelijke politieke oplossing, eind van de maand, m.b.t. de op handen zijnde militaire operatie. Een struikelblok zou kunnen zijn hoe de politieke controle over de militaire operatie moet worden uitgewerkt.

Een Infoscoop-Special waarin de ontwikkelingen in Slovenië, met name het economisch aspect, wordt belicht. Het gaat Slovenië, economisch, niet slecht nadat het zijn onafhankelijk heeft verworven. Alleen het privatiseringsproces verloopt tot op heden traag en zou de concurrentie positie van Slovenië, economisch gezien, in gevaar kunnen brengen. Ook zijn de betrekkingen met Italië niet optimaal te noemen. Indien Slovenië erin slaagt de conflicten met Italië op constructieve wijze op te lossen, bestaat de mogelijkheid, opgenomen te worden in de familie van (West) Europese staten. Een lang gekoesterde wens. De problematiek rondom Burundi vragen ook nu weer de aandacht. In deze Info-Scoop worden de gebeurtenissen gedurende de periode 6 september tot 10 november onder de loep genomen door Aoo P. de Rooij. Burundi bevindt zich nog steeds in een spiraal van geweld en wraak. Beschuldigen vliegen over en weer. Er komen nog steeds langs verschillende wegen wapens Burundi binnen die zowel voor het door Tutsi's gedomineerde leger, alsmede voor de extremistische Hutu's zijn bestemd. Een overzicht van de laatste ontwikkelingen in Angola van 26 oktober tot 10 november. De militaire situatie in Lunda-Norte en Lunda-Sul blijft zorgwekkend. UNITA zou haar plannen om een regeringsleger te provoceren, niet opgeven. Ook vallen er nog steeds slachtoffers onder de bevolking door mijnen, m.n. in het diamantgebied Lunda-Norte.

De ontwikkelingen in het Midden-Oosten worden belicht door Sgt J. van Sloun en de Tlnt Y. Vissers. In zijn artikel bericht de Sgt van Sloun over de moord op de Israëlische premier Yitzhak Rabin.

De Tlnt Visser beschrijft in z'n laatste artikel de oorzaak en het ontstaan van een aantal nieuwe militante groeperingen waaronder de Hamas en de Islamitische Jihad. Het verbeteren van de Palestijns-Iraeilische betrekkingen waar weer tegen over staat, dat de Iraeilische betrekkingen met Syrië aan het verslechteren zijn. En tot slot treft U een door hem geschreven artikel aan waarin dieper wordt ingegaan op de structuur van de Hizbollahbeweging en de Iraanse belangen bij de steun aan de Hizbollah.

Zoals aangegeven in de colofon is de Info-Scoop volledig samengesteld uit open bronnen. Indien er uwerzijds op- of aanmerkingen zijn over de inhoud van deze publikatie, wordt u verzocht contact op te nemen met één van de redactieleden van de Info-Scoop (zie colofon).

COLOFON;

INFO-SCOOP Is een tweewekelijkse uitgave van 101 Mipel

Adres: Simon Stevinkazerne, MPC 41 A, Postbus 9012, 6710 HC Ede

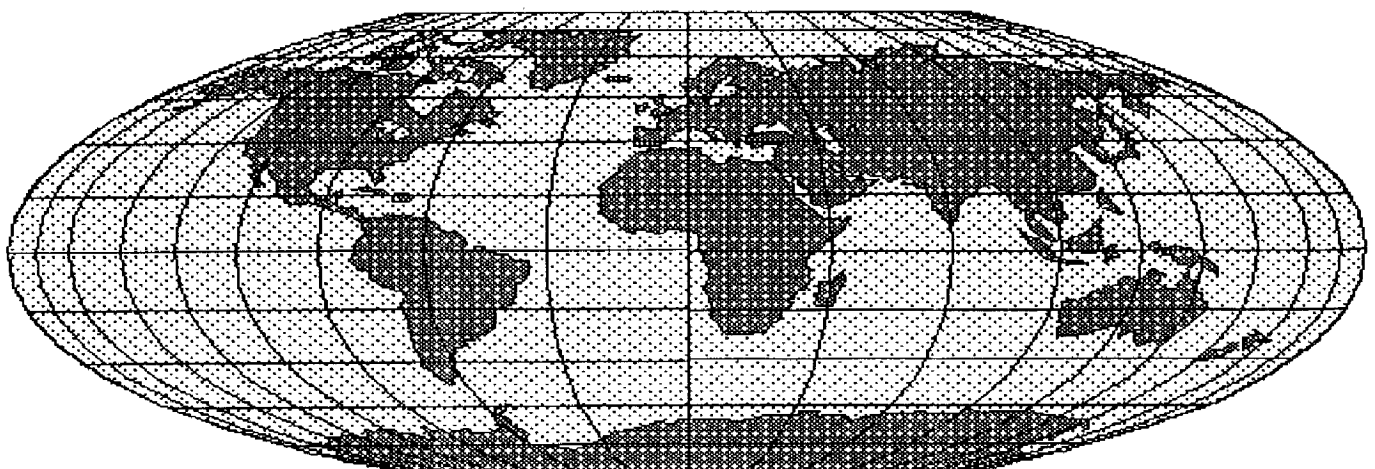
Telefoon: 0318-683055

Redactie: maj L. Hakvoort, elnt Menting, sgt1 Wever

INFO-SCOOP wordt verzonden aan die instanties welke functioneel belang hebben bij actuele informatie

De inhoud van de **INFO-SCOOP** is volledig samengesteld uit open bronnen. Overname uit deze publikatie is toegestaan mits de bron wordt vermeld.

WORDT VREDESBERAAD OOK VREDE ?

Elnt D.A. van Amerom.

In deze samenvatting wordt de situatie van 31 oktober t/m 13 november 1995 geschetst. De behandeling wordt onderverdeeld in:

*Kroatië
Bosnië-Hercegovina Politiek
Bosnië-Hercegovina Militair
Noord-Bosnië-Hercegovina
Oost-Bosnië-Hercegovina
Centraal-Bosnië-Hercegovina
Verenigde Naties/ NAVO*

Voor dit overzicht is o.a. gebruik gemaakt van de volgende periodes: Het Velds Dagblad, De Volkskrant, Het NRC Handelsblad, Algemeen Dagblad, de Telegraaf, Amersfoortse Courant, The International Herald Tribune, The Times en Le Monde.

KROATIË

Woensdag 1 november meldde de International Herald Tribune dat, nadat de stemmen van 99 procent van de stembureau's waren geteld, de HDZ (Kroatische Democratische Unie) van president Tudjman overtuigend had gewonnen met 44,8 % van de stemmen. Een coalitie van (gematigde) oppositiepartijtjes behaalde uiteindelijk 18,4 %, de oppositionele sociaal-liberale partij (HSL) 11,6 %. Hoewel de macht van Tudjman's partij onaangetast blijft, is hij er niet in geslaagd een twee-derde meerderheid in het parlement (Sabor) te veroveren. Hierdoor kan de HDZ op eigen houtje geen veranderingen in de grondwet aanbrengen.

De Kroatische president Tudjman is vanuit Dayton (Ohio), waar hij het vredesoverleg bijwoonde, voor enkele dagen naar Kroatië teruggekeerd. Zaterdag 4 november herhaalde hij zijn

dreigement dat Kroatië het door de Serviërs bezette oost-Slavonië met geweld zal veroveren, als niet voor 30 november een vredesregeling voor het gebied tot stand is gekomen. De Kroatische opperbevelhebber Zvonimir Cervenko sloot zich zondag in Zagreb bij dat dreigement aan, met de woorden dat 'het Kroatische leger de Gordiaanse knoop dan zal doorhakken met de 1ste Brigade'. De 1ste HV Garde Brigade vormt het elitekorps van het Kroatische leger.

OOST-SLAVONIË

Hoewel ze eigenlijk naar Dayton zijn gekomen om vrede te sluiten in Bosnië, hebben de presidenten van Servië en Kroatië, Milosevic en Tudjman, donderdag 2 november eerst een document ondertekend waarin zij beloven zich persoonlijk in te zetten voor een vreedzame oplossing voor Oost-Slavonië. Aangezien Tudjman regelmatig heeft gedreigd dit gebied te veroveren indien deze kwestie niet voor 30 november is geregeld, waren de Amerikaanse ambassadeur in Kroatië, Galbraith, en VN-bemiddelaar Stoltenberg direct hierop naar Erdut in oost-Slavonië vertrokken om het vastgelopen overleg nieuw leven in te blazen.

De Kroatische Serviërs hebben echter ook het nieuwe vredesvoorstel van de hand gewezen, zo meldde het Servische persbureau Tanjug. De twee onderhandelaars trachten de beide partijen tot overeenstemming te brengen over een vreedzame herintegratie van oost-Slavonië in Kroatië en garanties op humanitair gebied voor de Servische bewoners. De Serviërs willen o.a. een overgangsperiode van drie jaar onder VN-toezicht, terwijl Kroatië slechts een periode van maximaal één jaar onder NATO-controle accepteert. Im-

mers, het mandaat van de VN-vredesmacht in Kroatië zal na 30 november niet worden verlengd, zo deelde Tudjman zaterdag 4 november opnieuw mee.

Nadat in de periode 7 t/m 10 november weer meldingen kwamen over Kroatische troepenverplaatsingen naar en langs de grens met oost-Slavonië, werd op zondag 12 november bekendgemaakt dat de Serviërs een definitieve vredesovereenkomst voor dit gebied in Erdut hebben ondertekend. Zij verklaarden zich akkoord, mits hun rechten worden beschermd. Verder is er overeenkomst over een overgangsregeling van één jaar, met de mogelijkheid van verlenging van nog een jaar als een van de partijen dit wenst. Dezelfde dag nog is het document ook te Zagreb door Kroatië ondertekend. Verdere bijzonderheden zijn nog niet bekendgesteld.

BOSNIË-HERCEGOVINA POLITIEK

BERAAD IN DAYTON LAATSTE VREDESKANS ?

Op de Amerikaanse luchtmachtbasis Wright-Patterson vlakbij Dayton in de staat Ohio, zijn op 1 november de vredesonderhandelingen over het voormalige Joegoslavië begonnen. Onder leiding van de Amerikaanse bemiddelaar Richard Holbrooke en de EU-bemiddelaar Carl Bildt zullen de drie conflictpartijen tot een sluitende vredesregeling moeten komen. De partijen worden vertegenwoordigd door de presidenten Tudjman (Kroatië), Izetbegovic (Bosnië) en de Servische president Milosevic die namens de Bosnische Serviërs onderhandelt. Hun politieke leider, Karadzic, is van de onderhandelingen uitgesloten omdat hij door het VN-tribunaal vanwege oorlogsmisdaden in staat van beschuldiging is gesteld. Ook zijn vertegenwoordigers van de internationale contactgroep voor Bosnië aanwezig: behalve de VS, ook Rusland, Duitsland, Groot-Brittannië en Frankrijk.

SERBIA

Milosevic "is tough to read. Being bright and tricky, he's dangerous. He wants an end to the immediate fighting. He wants the sanctions lifted"

BOSNIA AND HERZEGOVINA

Izetbegovic's "goal is limited—to survive. Basically, he wants a single state under a revolving presidency in which he is the dominant factor"

CROATIA

Tudjman's "objective is to recover the last sliver of his land not under his control, eastern Slavonia. He probably wants to cleanse his land of non-Croats"

De drie presidenten houden zich samen met hun delegatie op binnen de basis, maar wel in afzonderlijke verblijven en zullen wellicht in een later stadium toch aan één onderhandelingstafel plaatsnemen. Voorlopig zal Holbrooke dus met de onderhandelingsonderwerpen 'onder de arm' tussen de drie verblijven moeten pendelen. De Amerikaanse bemiddelaar heeft de partijen een ontwerp-vredesakkoord voorgelegd, waarover hij in oktober overleg had gevoerd met de leden van de contactgroep: daarnaast bracht hij ook een zestal gedetailleerde voorstellen in het overleg, met als belangrijkste op korte termijn: het bevriezen van de huidige 'fronten' in Bosnië. De andere vijf documenten betreffen een grondwet, verkiezingen, scheiding van troepen, terugkeer van vluchtelingen en de wederopbouw.

Met name de Bosnische moslims vrezden in de toekomst klem te worden gezet tussen Kroatië en een mogelijke confederatie van Servië en de Bosnische serviërs. Daarnaast is bekend dat de Moslim-Kroatische Federatie uit 1994 een niet erg gelukkig 'huwelijk' is. Hun belangrijkste eis is dan ook: een geïntegreerde staatsstructuur die Bosnië-Herzegovina tot één echte staat maakt.

Alle drie de partijen zijn overigens met 'aangescherpte verlanglijstjes' op zak, in Dayton aangekomen. Zo eist de Bosnische regering o.a.:

- een ongedeeld Bosnië,
- opgeven van de territoriale eisen in Bosnië door Kroatië en Servië als ook hun steun aan Bosnische Kroaten en Bosnische Serviërs,
- verbod om aan verkiezingen deel te nemen door diegenen die van oorlogsmisdaden worden verdacht (bedoeld worden de Servische leider Karadzic en zijn legercommandant Mladic),
- opheffen van het internationale wapenembargo tegen Bosnië,
- terugkeer van vluchtelingen vóór nieuwe verkiezingen,
- bij deelname van Russische troepen aan IFOR (Implementation Force), een evenredige deelname van troepen uit moslimlanden,
- Kroatische troepen moeten binnen een maand na het bereiken van een akkoord Bosnië verlaten,
- een ongedeeld Bosnische hoofdstad Sarajevo,
- Gorazde blijft in moslimhanden,
- geen verbreding van de Posavina-corridor.

De Bosnische Serviërs eisen onder meer:

- een eigen staat in Bosnië met het recht om een confederatie met Servië aan te gaan,
- zeggenschap over het gedeelte van Bosnië, zuid van de grensrivier Sava (Orasje-pocket),
- verbreding van de Posavinacorridor,
- teruggave van 4000 vierkante kilometer Bosnisch gebied in noord-west Bosnië dat zij door het moslim-Kroatisch offensief de afgelopen maanden kwijtraakten,
- zeggenschap over de enclave Gorazde,
- een deling van Sarajevo met permanente verbinding met Bosnisch-Servisch gebied,
- een eigen haven aan de Adriatische zee.

Kroatië eist tenslotte de teruggave van de in 1991 verloren regio Oost-Slavonië.

Holbrooke heeft zich dan ook erg voorzichtig uitgelaten over de kans van slagen. "Het gaat heel, heel moeilijk worden om een vredesovereenkomst te bereiken. Maar als 'Dayton' mislukt, glijdt het land weer af naar de oorlog", aldus Holbrooke. Hij zei te verwachten de drie partijen onder zware druk te moeten zetten, en beseft dat ze alle drie tot over de kleinste details heftige discussies zullen willen voeren.

Intussen zijn er twee succesjes te melden. Naast een door de Serviërs getekende overeenkomst voor Oost-Slovenië op zondag 12 november (zie KROATIE), werd op 10 november bekend dat de Bosnische Kroaten en de Bosnische (moslim-)regering overeenstemming hebben bereikt over versterking van hun Federatie, die ongeveer de helft van Bosnië moet gaan besturen. Ook werd een akkoord bereikt over de repatriëring van vluchtelingen en het herstellen van de eenheid in het omstreken Mostar.

ORLOGSMISDADEN

Op 3 november werd bekend dat in

Dayton de oorlogsmisdaden een van de eerste gespreksonderwerpen waren. De Bosnische president Alija Izetbegovic bracht Servische oorlogsmisdaden in de eerste privé-ontmoeting van de leiders en de voornaamste onderhandelaars naar voren. Volgens een anonieme bron wilde Izetbegovic dat de Servische president Milosevic zich verplicht om van oorlogsmisdaden beschuldigde personen over te dragen aan het Internationaal Tribunaal in Den Haag. Aangezien het Tribunaal reeds aanhoudingsbevelen heeft uitgevaardigd tegen o.a. de Bosnisch-Servische leider Karadzic en zijn belangrijkste generaal Mladic, is het duidelijk dat zij eerst van het politiek/militair terrein moeten worden verwijderd. Ook Washington betoogt dat Karadzic en Mladic onaanvaardbare figuren zijn voor de toekomst van Bosnië.

Bosnisch-Servische bronnen hebben 2 november verklaard dat het tweetal mogelijk zal worden vervangen; Karadzic' tweede man Nikola Koljevic en de minister van buitenlandse Zaken

Aleksa Buha zouden wel op hun post kunnen blijven. Een aanwijzing hiervoor zou ook het gegeven zijn, dat beiden in de delegatie van Milosevic zijn opgenomen en in Dayton aanwezig zijn.

'AFGHANISTAN' MET BOMEN

In het Amerikaanse Congres bestaat nog altijd groot verzet tegen het plan van de regering-Clinton om, als er een vredesaccord is, 20.000 tot 25.000 Amerikaanse grondtroepen beschikbaar te stellen voor IFOR (Implementation Force). Op maandag 30 oktober stemde een meerderheid van het Huis van Afgevaardigden voor een (niet-bindende) resolutie die bepaalt dat de regering er voor het vredesoverleg begint, niet vanuit mag gaan dat Amerikaanse troepen betrokken zullen zijn bij het ten uitvoerleggen van een akkoord.

De weerstand in het Congres lijkt na een aantal gesprekken met de ministers Christopher (Buitenlandse Zaken) en Perry (Defensie) alleen maar toenomen. Veel Congresleden hebben de

vrees geuit dat de troepen niet een jaar in Bosnië zullen blijven, zoals de regering nu zegt, maar uiteindelijk veel langer. "Het is Afghanistan met bommen", zei de Afgevaardigde Cunningham over Bosnië, verwijzend naar de lange oorlog waar de Sovjet-Unie in de jaren tachtig in verstrikt raakte.

President Clinton heeft evenwel gezegd het Congres niet om toestemming te zullen vragen, en dat ook niet te hoeven doen. Wel zal hij proberen steun van het Congres te krijgen. In de openings-toespraak van de vredesbesprekingen in Dayton maakte minister Christopher een opmerking, die evenzeer gericht was aan het Amerikaanse Congres: "De VS zullen geen troepen sturen wanneer er geen vrede is om te bewaren. Voordat we troepen inzetten moeten we weten dat de partijen overeenstemming hebben bereikt en dat ze ook bereid zijn zich er aan te houden.

Ook in Nederland heerst in de Tweede Kamer grote twijfels over het opnieuw uitzenden van militairen naar Bosnië, zowel bij regerings- als oppositiepartijen. Minister van Mierlo zei dat de regering, net als de Kamer, nog veel vragen heeft. Er moet eerst een vredesregeling zijn, en de troepen moeten onder mandaat van de VN worden uitgezonden.

BOSNIË-HERCEGOVINA MILITAIR

Gedurende de verslagperiode hebben zich geen echte grote veranderingen voorgedaan. De situatie in Bosnië-Herzegovina kenmerkte zich als 'kalm' en men hield zich redelijk aan het 'staakt het vuren'. Enerzijds komt dit vanwege de wintervoorbereidingen, anderzijds doordat geen van de betrokken partijen zich, tijdens de vredesbesprekingen in Dayton, 'onregelmatigheden' kan veroorloven. Regelmatig komen binnen de diverse UNPROFOR-sectoren de vertegenwoordigers van de RJC's (Regional Joint Commission) voor overleg bijeen ten aanzien van onderwerpen als bijvoorbeeld: -uitwisseling van gevangenen, -rapportages van bestandschendingen, -overdracht

van vluchtelingen, e.d.

NOORD-BOSNIË- HERCEGOVINA

BIHAC

In de BIHAC regio was het binnen de verslagperiode relatief rustig; geen schietincidenten werden gemeld. Wel vond op 30 oktober een uitwisseling van krijgsgevangenen en burgergevangenen plaats. Er werden totaal 461 personen vrijgelaten.

SANSKI MOST

Een groep van 305 Moslim-mannen is maandag 30 oktober door de BSA (Bosnisch-Servisich leger) overgedragen in het kader van een uitwisseling van gevangenen. Zij vertelden over de executie van moslim-burgers in de tegelfabriek, even buiten Sanski Most. Ook was een moslim, een van de gevangenen, er toe gedwongen op zijn medegevangenen te schieten. Bosnische regeringsfunctionarissen hebben samen met buitenlandse waarnemers inderdaad elf lijken bij de poort van de fabriek gevonden. In de omgeving vonden ze alles bij elkaar nog eens 110 doden. Voordat de BSA, gedwongen door de aanval van het moslim-leger op Sanski Most, in de richting van Prijedor terugvielen, waren de moslims gebruikt om gevechtsopstellingen te maken en werden als mogelijk ruilmiddel voor toekomstige onderhandelingen achter de hand gehouden.

In het gebied zuid van Sanski Most, dat door de moslims (ABiH) wordt gecontroleerd, als ook het Bosnisch-Kroatisch (HVO) gebied zuid van Kljuc, geldt al geruime tijd een ROM (Restriction of Movement). Voor verplaatsingen binnen deze gebieden is een schriftelijke toestemming (clearance) vereist. Deze procedure is een schending van het bestand.

OOST-BOSNIË- HERCEGOVINA

GORAZDE

Een konvooi, op weg naar Gorazde, is op 6 november i.v.m. de slechte weg-

conditie (sneeuw) naar Sarajevo teruggekeerd. Ook zijn twee Bosnische politieagenten gestorven als gevolg van een poging een VN voertuig te laten stoppen. Het slippende voertuig werd door twee lokale VN medewerkers bestuurd; tegen hen is een onderzoek ingesteld.

CENTRAAL-BOSNIË- HERCEGOVINA

TUZLA

In Simin Han rondten ca. 70 man van Dutchbat-4 de lopende zaken af; zij zullen voor het eind van de maand in Nederland arriveren. De hoofdmacht van A-coy, 130 man, is op 10 november behouden op vliegveld Eindhoven aangekomen. De terugkeer was door de invallende winter met sneeuw en ijs, met vier dagen vertraagd. Hun materiaal blijft niet in Bosnië achter, maar zal naar Nederland worden teruggezonden.

Binnen de sector N/E, waarin ook Tuzla valt, gelden binnen de verslagperiode de gebieden GRADACAC en KLADANJ en ook weer de POSAVINA-corridor als meest 'actief'. Op 2 november waren er weer problemen met de Mujahedin-strijders. Zij overvielen een UNMO-team van Nieuw Zeeland, waarbij geen slachtoffers vielen maar wel wapens werden afgenomen. De Mujahedin's maakten duidelijk dat zij 4 man van de UN willen doden als vergelding voor een gedode kameraad door een Britse VN-soldaat, vorige maand. Het vermoeden bestaat dat deze strijders het verschil tussen Britse en andere UN militairen niet goed kunnen herkennen. Als gevolg hiervan heeft de Britse ambassade Britse burgers aangeraden om Zenica te verlaten.

SARAJEVO

Nog steeds worden plaatselijk in de stad en de omgeving van Sarajevo schendingen van het bestand (CFV's) gemeld, die dan weer in de daaropvolgende RJC worden behandeld. Ook vond op 30 oktober weer een uitwisseling van krijgsgevangenen plaats, die geleid werd door

UNCIVPOL, terwijl op bijvoorbeeld woensdag 1 november een VN-konvooi met o.a. civiele vrachtwagens ongehinderd op en neer naar Gorazde kon rijden.

de Nederlanders goed voorbereid; voor alle voertuigen zijn sneeuwkettingen aanwezig. Vooral door de inzet van BV-voertuigen (kmarns) loopt de herbevoorrading

MOSTAR

Een Franse basis, dicht bij de stuwdam en elektriciteitscentrale van Mostar, is zondagavond 5 november door drie met geweren en handgranaten gewapende mannen overvallen. De Fransen beantwoordden het vuur, maar konden niet voorkomen dat de aanvallers in een witte auto wisten te ontkomen. Zes Franse militairen zouden door deze actie gewond zijn geraakt.

VERENIGDE NATIES/ NAVO

VERENIGDE NATIES VN-TRIBUNAAL

Gelijktijdig met de officiële bekendstelling van het z.g. debriefings-rapport Srebrenica op 30 oktober j.l., heeft het Ministerie van defensie de verslagen van de debriefings naar het VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden in het voormalige Joegoslavië gestuurd.

De druk op het tribunaal om ook Kroaten en Moslims in staat van beschuldiging te stellen neemt toe. Mient Jan Faber (IKV) klopte onlangs op de deur van het tribunaal met een pak getuigenverklaringen over wandaden begaan door Kroaten toen zij de Krajina deze zomer heroverden.

Dinsdag 31 oktober overhandigde een organisatie uit de Servische hoofdstad Belgrado, de 'Vereniging van kampgevangenen 1991', de openbare aanklager Richard Goldstone tien schriftelijke getuigenissen van Servische slachtoffers van Moslim- en Kroatische gevangenkampen. Binnenkort zouden nog zes dossiers volgen.

Een andere groepering meldde zich op 1 november bij het tribunaal, de z.g. Vereniging van Kampslachtoffers onder leiding van de Servische priester Zoran Percovic. Zij klagen Kroatische mannen aan die zich in 1992 in de Lora-gevangenis te Split en in het kamp Dretelj bij Mostar, aan martel-praktijken zouden hebben schuldig gemaakt. Met bovenstaande activiteiten proberen de Servische verenigingen een einde te maken aan het eenzijdige beeld, als zouden alleen de Serven zich aan oorlogsmisdaden hebben schuldig gemaakt.

Een inwoner van Sarajevo trekt een slede met gasflessen over de beruchte sluijschuttersweg.

In Sarajevo zelf blijft het leven moeilijk, zeker nu de eerste sneeuw is gevallen (20 cm). De aanvoer van gas voorziet de stad maar voor de helft van wat nodig is. Een woordvoerder van de VN deelde namelijk op 7 november mee dat het probleem voornamelijk van financiële aard was. De Russen hadden hierdoor besloten de toevoer te halveren.

Gelukkig zijn er wat lichtpuntjes. De tram rijdt weer en ook hebben de Serviërs de BRATSVA-brug voor voetgangersverkeer opengesteld, zodat verbinding met het zuidelijke stadsdeel GRBAVICA mogelijk is. Op diverse plaatsen in de stad zijn door VN-functionarissen inname-punten voor post en pakketten ingericht. Het betreft hier activiteiten in het kader van steunverlening aan relaties en vrienden in de enclave Gorazde.

Op de berg IGMAN is, door de plotse sneeuwval van 30 tot 50 cm op 2 november, het militaire leven heel wat moeilijker geworden. In tegenstelling tot de Britse en Franse eenheden zijn

vooralsnog geen gevaar.

PALE

De Bosnische Serviërs hebben toegegeven dat ze de vermiste Amerikaanse journalist David Rohde vasthouden; hij zou wegens 'illegale grensoverschrijding' omstreeks 28 oktober door de Serviërs zijn opgepakt, terwijl hij voor de tweede keer onderweg was naar Srebrenica. In augustus, een maand na de val van de enclave, had hij daar met behulp van Amerikaanse satellietfoto's naar bewijzen gezocht van mogelijke massagraven. Ook had hij in het nabijgelegen 'voetbalstadion' sporen gevonden, die erop wezen dat daar een groot aantal mensen gevangen was gehouden. Volgens Bosnisch-Servische politiebronnen werd hij vastgehouden in het politiek-militair hoofdkwartier in Pale.

De Telegraaf van 9 november wist te melden dat Rohde inmiddels door de Servische staatsveiligheidsdienst is overgedragen aan de Amerikaanse ambassade in Belgrado, als 'bijdrage aan het vredesproces'.

The Rat, augustus 1995

Ook de nieuwe VN-rapporteur voor ex-Joegoslavië, de Finse diplomate Elisabeth Rehn, laat geen spaan heel van het optreden van m.n. de HV (Kroatische strijdkrachten) bij de herovering van de Krajina in augustus dit jaar. Na een werkbezoek deze week, noemde zij moord, geweld, etnische zuivering, het in brand steken van Servische huizen en het zinloos vermoorden van vee als voornaamste schendingen.

Tot nu toe heeft het tribunaal 43 verdachten in staat van beschuldiging gesteld, op één na allen Serviërs. Op Karadzic en Mladic na zijn het plaatselijke commandanten, kampbeulen en bewakers, het simpele tuig. Met hun berechting hopen de aanklagers bewijzen boven water te krijgen tegen de architecten van de etnische zuiveringen. Aangezien 41 van 43 verdachten en de potentiële getuigen zich op het grondgebied van de "Bosnisch-Servische Republiek" en van Servië bevinden, terwijl beiden het Tribunaal niet erkennen, is enig succes op korte termijn niet te verwachten. De VS en VN oefenen dan ook op de Joegoslavische autoriteiten druk uit om met het Tribunaal samen te werken. Afgelopen week heeft het VN-Tribunaal weer nieuwe verdachten aangeklaagd. Het betreft hier drie hoge officieren van de VJ (Klein-Joegoslavische leger), die verantwoordelijk worden gehouden

voor de massamoord op 261 niet-Servische mannen in Ovchara, bij Vukovar in Oost-Slavonië in 1991. Het NOJO-team (Nederlands Opsporingsteam Joegoslavische Oorlogsmisdadigers) heeft inmiddels een tiental dossiers samengesteld over mogelijk in Nederland verblijvende Servische oorlogsmisdadigers, zo meldde de Volkskrant op vrijdag 3 november. Binnenkort zal door de Krijgsraad in Arnhem een proefproces worden gehouden tegen één van de in Nederland verblijvende verdachte Serviërs.

RAPPORT SREBRENICA

Op 30 oktober is dan eindelijk het debriefing-rapport over de laatste dagen van de inmiddels voormalige enclave Srebrenica gepubliceerd. Het rapport, dat is samengesteld uit de verslagen van de debriefings van circa 460 Srebrenica-gangers en VN-officieren, is nog niet compleet. Met name de medewerkers van Artsen zonder Grenzen en een aantal VN-waarnemers (UNMO's) zijn nog niet gehoord. Defensie is nog druk doende om bij deze externe getuigen navraag te doen. Daarbij komen ook de meldingen aan de orde van 43 misdaden begaan door Bosnische Serviërs en moslim-militairen, gekleed in Nederlandse uniformen, bewapend met Nederlandse wapens en opererend vanuit Nederlandse voertuigen.

Voor de Britse en Amerikaanse pers zien het Nederlandse onderzoeksrapport meer als een verdediging tegen de internationale kritiek op Dutchbat. Toch lijkt de Nederlandse kritiek op het optreden van de VN steeds meer steun te krijgen. Dit mogelijk naar aanleiding van het publiceren van geheime documenten door de Britse krant 'The Independent'; daaruit bleek dat de Franse generaal Janvier (commandant van UNPROFOR) de 'veilige gebieden', waaronder Srebrenica, wilde opgeven. De Britse krant concludeert dat het niet honoreren van de 'wanhopige verzoeken' om luchtsteun tegen de oprukkende Servische troepen een bewuste politiek was.

De Tweede Kamer wil meer opheldering over de rol die de VN heeft gespeeld en dan met name of de Nederlandse regering van het standpunt van Janvier op de hoogte was en waarom de Kamer hierover niet is geïnformeerd. Eerst zullen aan de minister van Defensie schriftelijke vragen worden gesteld. Als hij daarop heeft geantwoord besluit de Kamer of er hoorzittingen zullen volgen.

"Er was eigenlijk sprake van een collectief falen en dat mag niemand afwentelen op de kleine groep blauwhelmen die daar zat. Dutchbat mag niet worden aangewezen als zondebok voor de gebeurtenissen in de Moslim-enclave Srebrenica", verklaarde de nieuwe VN-afgezetant voor het voormalige Joegoslavië, Kofi Annan, vrijdag 3 november op het NAVO-hoofdkwartier te Brussel. De Ghanees zei, dat als er al is gefaald, dat op het terrein van de inlichtingen is geweest. De VN-generaal Janvier, die ook op het hoofdkwartier was, ontkende berichten in een Duitse krant dat president Chirac hem had gevraagd geen lucht-aanvalen op Srebrenica uit te voeren.

Zaterdag 4 november verklaarde in New York de secretaris-generaal van de VN, Boutros-Ghali, tijdens een vraaggesprek met NRC: "De soldaten van Dutchbat werden niet geacht de enclave te verdedigen, dat was hun rol niet. Wat ze deden, correspondeerde met het mandaat dat ze hadden ontvangen".

NAVO

SECRETARIS-GENERAAL

Op dinsdag 31 oktober werd bekend dat Groot-Brittannië, Duitsland en Frankrijk een mogelijke kandidatuur van oud-premier Lubbers voor de functie van secretaris-generaal van de NAVO steunen. Ook heeft minister van Mierlo (buitenlandse zaken) de Nederlandse ambassadeur bij de NAVO, Veenendaal, gevraagd de overige vijftien partners bij het Atlantisch bondgenootschap te polsen over Lubbers. Nadat op 1 november ook Italië, Spanje, Portugal en Luxemburg officieel lieten blijken voor Lubbers te zijn, is de oud-premier naar de VS vertrokken om met vertegenwoordigers van de Amerikaanse regering te praten (solliciteren) over de vrijgekomen post. Vrijdag 3 november was het de beurt aan de officiële Deense kandidaat, de oud-minister van Buitenlandse zaken Uffe Elleman-Jensen, om zijn opwachting te maken.

Met name Nicolas Burns, woordvoerder van de Amerikaanse minister Warren Christopher (buitenlandse zaken), maakte zich kwaad over de kritiek als gevolg van de ongebruikelijke 'sollicitatie'-procedure. De keuze van Chirac vóór Lubbers en tegen Elleman-Jensen, en het daarop volgende Brits-Franse één-tweetje, streek Washington tegen de haren. De Amerikanen voelden zich voor een 'fait accompli' gesteld.

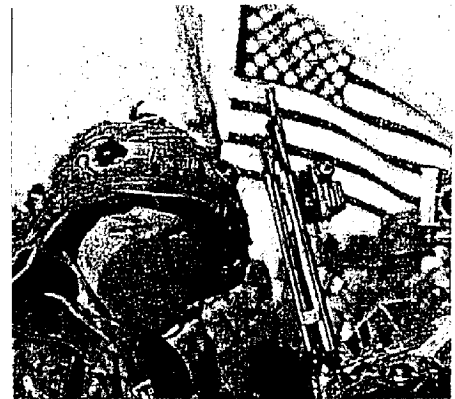
Hoe dan ook, vrijdag 3 november rond het middaguur, werd de officiële kandidaatstelling van Lubbers een feit. De dinsdag daarop, zijn de zestien NAVO-ambassadeurs in Brussel zon-

der overeenstemming te hebben bereikt over de benoeming van een nieuwe secretaris-generaal, uit elkaar gegaan. De verdeeldheid over de beide officiële kandidaten Lubbers en Elleman-Jensen was zo groot, dat werd besloten pas op vrijdag 10 november opnieuw 'koppen' te tellen. Het uitblijven van de beslissende Amerikaanse stem was aanleiding tot chaotische speculaties. De grootste zorg is nu, dat hoe langer een noodzakelijke unanimiteit voor een kandidaat uitblijft, het risico van het opduiken van een nieuwe compromisfiguur steeds reëler wordt.

De alliantie wil de definitieve benoeming uiterlijk medio november hebben afgerond, omdat begin december de ministers van buitenlandse zaken bijeenkomen om o.a. te beslissen over het 'hoe en waarom' van de uitbreiding van de alliantie met Polen, Hongarije en Tsjechië. Bovendien moet de NAVO haar plannen afronden voor de vredeshandhaving in Bosnië-Herzegovina.

Vrijdag 10 november rond het middaguur werd officieel bekendgemaakt dat kandidaat Ruud Lubbers zich voor de functie van Secretaris-generaal van de NAVO had teruggetrokken. Het was duidelijk geworden dat de VS zijn kandidatuur en ook die van de Deense kandidaat Elleman-Jensen niet steunden. "Ik heb altijd voor Europa en de Navo gewerkt en nu voel ik dat mijn kandidatuur verdeeldheid veroorzaakt tussen Europa en de VS. Daarom heb ik mij teruggetrokken", verklaarde de duidelijk aangeslagen Lubbers in Berlijn afgelopen vrijdag. Minister van Mierlo was woensdag al door zijn Amerikaanse ambtgenoot Christopher telefonisch op de hoogte gesteld van het Amerikaanse veto.

IMPLEMENTATION FORCE (IFOR)

Time, november 1995

Een Russische soldaat op oefening in Kansas (US) begin november dit jaar.

Rusland kan deelnemen aan de NAVO-vredesmacht IFOR die UNPROFOR zal opvolgen en die gaat toezien op de naleving van een (mogelijk) vredesakkoord in Bosnië. De internationale vredesmacht mét de Russen komt onder één opperbevelhebber- de Amerikaanse generaal George Joulwan, die tevens opperbevelhebber van de NAVO is, aldus maakten de Amerikaanse minister William Perry en zijn Russische collega Pavel Gratsjov op het NAVO-hoofdkwartier te Brussel afgelopen woensdag 8 november bekend. De NAVO-commandant zal in zijn staf worden bijgestaan door de Russische luitenant-generaal Leonti Sjevtsjov. De Russen gaan met twee, mogelijk drie bataljons deelnemen met een totaal van ca. 3000 man. Toch blijft nog de vraag hoe de politieke controle over de militaire operatie moet worden uitgewerkt, een struikelblok. Hierover is nog verschil van mening en zal voor het einde van de maand uitgewerkt moeten zijn.

SLOVENIË; EEN LICHTPUNT IN DE DUISTERNIS

Mr M.M.L. Harreman

Bronnen:

-S. Markotich, "Slovenië sinds de onafhankelijkheid, Portret van een jonge republiek", *Oost-Europa Verkenningen*, augustus 1995, nr 140, pp. 3 - 10;

-N. Tromp-Vrkic, "Slovenië in het post-Joegoslavisch tijdperk", *Internationale Spectator*, februari 1995, pp. 109 - 114;

- "Summary of World Broadcast, Part 2 Central Europe, the Balkans", *BBC Monitoring*, 1 september t/m 20 oktober 1995;

-The International Herald Tribune, 21-10-1995.

Al vier jaar lang worden we continu overstelpt met voor het merendeel ellendige berichten over het voormalige Joegoslavië: "gevechten, belegeringen, beschietingen, etnische zuiveringen, vluchtelingen, enzovoort, enzovoort". Binnen en buiten Defensie begint ieder-

een steeds meer te geloven dat het voormalige Joegoslavië een "gebed zonder eind" is.

Ondanks al dit onheil zijn er ook duidelijke lichtpunten aan te wijzen in deze regio. Eén van deze lichtpunten is het voormalige deelrepubliekje, Slovenië, dat ligt ingeklemd tussen Italië, Oostenrijk, Hongarije en Kroatië. Terwijl alle ogen van de wereld zijn gericht op Bosnië-Herzegovina, Kroatië en Servië,

ontwikkelt Slovenië zich stilletjes, op een vreedzame manier, tot een democratische rechtsstaat, die het vrije-marktprincipe met redelijk succes heeft weten in te voeren.

ONAFHANKELIJKHEID

Het is alweer meer dan vier jaar geleden dat de oude federatieve republiek Joegoslavië van Maarschalk Tito uit elkaar spatte, resulterende in een bloedige oorlog die vandaag de dag nog voortwoekert in Kroatië en Bosnië-Herzegovina. Op 25 juni 1991 stapten de twee noordelijke deelrepublieken

na een tiendaagse oorlog tegen 30.000 man van de Sloveense Territoriale Verdediging moest het JNA zich gewonnen geven en trok het zich uit de republiek terug. De (militaire) strijd tussen het JNA en Slovenië werd vervolgens bevroren met het door de Europese Unie bemiddelde akkoord van Brioni.

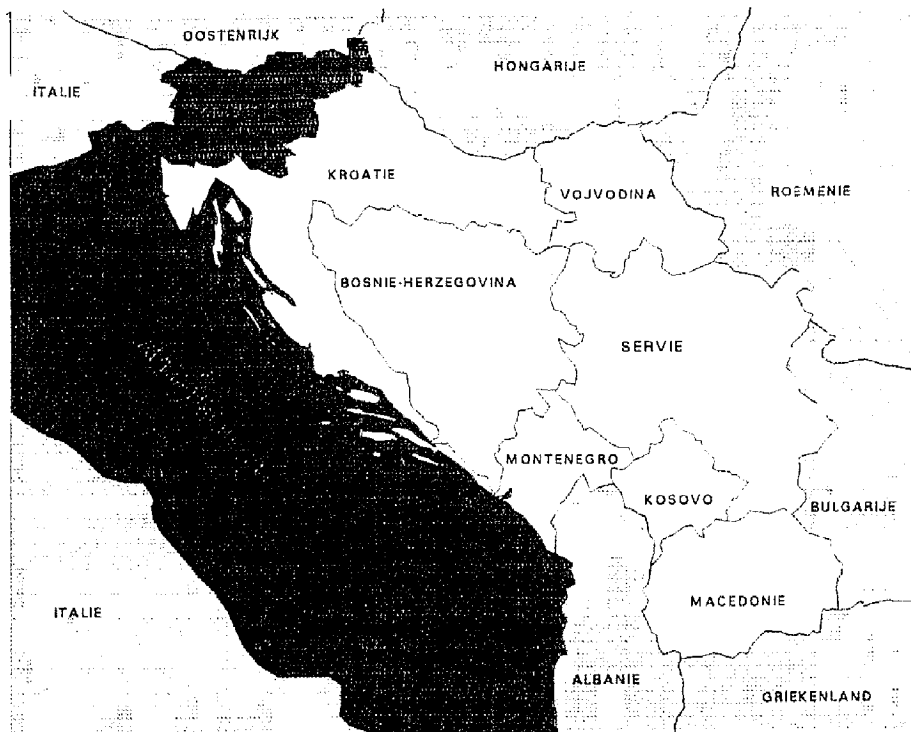
Op 23 december 1991 kreeg Slovenië zijn huidige grondwet, die van de jonge staat een democratie naar Westers model maakte. In januari 1992 werd Slovenië (net als Kroatië) door de landen van de Europese Unie als een soevereine staat erkend en in mei 1992 werd het als lid toegelaten tot de Verenigde Naties.

BINNENLANDSE POLITIEK

ONAFHANKELIJKHEID EN

DEMOCRATIE

In de tijd dat Slovenië eenzijdig de onafhankelijkheid uitriep en de strijd moest aangaan met het JNA werd de republiek geregeerd door een brede coalitie van verschillende anti-communistische partijen, die zich hadden verenigd onder de naam **DEMOS**. DEMOS had namelijk de Sloveense parlementsverkiezingen

van Joegoslavië - Slovenië en Kroatië - uit de Joegoslavische federatie, waarmee ze zich losmaakten van het vooral door Servische communisten en nationalistengedomineerde Belgrado. Het Joegoslavische Volksleger (het JNA) probeerde in eerste instantie met name het besluit van de Slovenen nog terug te draaien, door op 27 juni 1991 Slovenië binnen te vallen onder het mom van de beveiliging van de Joegoslavische buitengrenzen. Echter

van 1990 gewonnen, terwijl de voormalige communistische leider Milan Kucan was gekozen tot president.

Echter nadat Slovenië zijn onafhankelijkheid feitelijk had gerealiseerd, was de coalitieregering door onderlinge meningsverschillen verlamd geraakt. In april 1992 trad de coalitieregering af, nadat DEMOS reeds in december 1991 uit elkaar was gevallen.

De Sloveense president Milan Kucan Oost-Europa verkenningen aug. 1995

Eind 1992 werden naast de parlementsverkiezingen ook presidentsverkiezingen gehouden waarbij de zittende president Kucan voor een zesjarige ambtstermijn werd herkozen.

Aan de eerste parlementsverkiezingen in een onafhankelijk Slovenië in december 1992 deden in totaal 25 politieke partijen mee. De vijf volgende politieke partijen zouden na de verkiezingsuitslag een rol van betekenis gaan spelen in de Sloveense politiek:

- de Liberaal-Democratische Partij - vanaf 1994 omgevormd tot Liberale Democratie van Slovenië - (LDS) van premier Janez Drnovsek;
- de centrum-rechtse Christen-Democratische Partij (SKD) van Lojze Peterle;
- de voormalige communistische Sociaal-Democratische Vernieuwingspartij (ZLSD) van onder andere president Milan Kucan;
- de nationalistische Sociaal-Democratische Partij (SDSS) van Janez Jansa en;
- de extreem-rechtse Sloveense Nationale Partij (SNS) van Zmago Jelencic.

DE COALITIHEREGERING

De liberalen, de christen-democraten en de voormalige communisten kwamen tijdens de parlementsverkiezingen van december 1992 als overwinnaars uit de bus. De Liberaal-Democratische Partij behaalde 23 procent van de stemmen en werd hiermee

de grootste partij. De Christen-Democratische Partij kreeg 18 procent en de Sociaal-Democratische Vernieuwingspartij kreeg 14 procent van het electoraat achter zich. Met 55 procent van alle stemmen vormden deze drie partijen een coalitieregering, onder leiding van de liberaal-democraat Drnovsek. Ondanks een regeeringscrisis in maart 1994 rondom de 'Smolnikar-affaire' (zie verder) en nadat de Liberaal-Democratische Partij met drie kleine partijtjes opging in de nieuwe Liberale Democratie van Slovenië, werd de coalitie van liberalen, christen-democraten en voormalige communisten onder leiding van Drnovsek toch voortgezet.

Tussen de coalitiepartijen zijn geen echte grote ideologische verschillen, aangezien alle drie de partijen er in principe naar streven om Slovenië zo snel mogelijk te integreren in de Westeuropese politieke, economische en militaire organisaties (de Europese Unie en de NAVO).

Ook na de gemeenteraadsverkiezingen van eind 1994 traden geen al te grote verschuivingen op in de aanhang van de drie coalitiepartijen (LDS: 17 procent; SKD: 18 procent; ZLSD: 13,9 procent).

NATIONALISME EN EXTREEM-RECHTS

De nationalistische Sociaal-Democratische Partij (de SDSS), onder leiding van de excentrieke Jansa, kreeg bij de parlementsverkiezingen in 1992 slechts 3 procent van de kiezers achter zich. Desondanks wist dit partijtje, met name haar leider Jansa, in eerste instantie een politieke factor van belang te worden. Van één of ander gestructureerd ideologisch concept is bij de SDSS geen sprake; het optreden van de partij wordt grotendeels gedicteerd door de grillige Jansa.

De voormalige dissident en sergeant-majoor van het JNA, Jansa, die faam verwierf in de Sloveense onafhankelijkheidsoorlog in 1991, is een populaire figuur in de Sloveense politiek. Na de verkiezingen van 1992 boden de liberaal-democraten, christen-democraten en voormalige communisten aan Jansa de post van minister van Defensie in de coalitieregering. Jansa

zou op grond van zijn aandeel in de onafhankelijkheidsstrijd over goede contacten met de Sloveense legertop beschikken. De SDSS speelde hierdoor een buitenproportionele rol in de binnenlandse politiek.

Tijdens zijn ministerschap bleef Jansa regelmatig kritiek uitoefenen op het beleid van de coalitieregering - waarvan hij zelf deel uitmaakte - en kwam hij meerdere keren in aanvaring met de president Kucan. Verder was Jansa als minister van Defensie verwikkeld in allerlei schandalen, waaronder een grootschalige wapensmokkelschandaal (een schending van het VN-wapenembargo tegen voormalig Joegoslavië). Uiteindelijk moest Jansa eind maart 1994 zijn ministerszetel opgeven als gevolg van de zogenaamde 'Smolnikar-affaire'. Smolnikar, een voormalig veiligheidsagent, zou door gemaskerde aanhangers van Jansa in elkaar zijn geslagen. Nadat Jansa minister af was organiseerde hij verschillende massabijeenkomsten waarbij hij fel uithaalde naar de regering van premier Drnovsek.

Ondanks alle schandalen heeft Jansa bij het Sloveense publiek niet aan populariteit ingeboet, aangezien de SDSS bij de gemeenteraadsverkiezingen van december 1994, 14 procent van de stemmen in de wacht sleepte. Daarmee eindigde Jansa's partij nog vóór de voormalige communistische ZLSD, als de derde grootste partij. Met Jansa en zijn SDSS zal dan ook rekening moeten worden gehouden bij een volgende verkiezingsronde.

De extreem-rechtse Sloveense Nationale Partij, de SNS onder leiding van Zmago Jelencic, kreeg tijdens de parlementsverkiezingen van eind 1992 bijna 10 procent van de kiezers achter zich. De ideologie van de SNS baseert zich enerzijds op vreemdelingenhaat - vooral haat tegen Albanezen, Montenegrijnen en Serviërs - en anderzijds op 'irredentisme'. Slovenië zou aanspraak kunnen maken op het gehele schiereiland Istrië.

Echter gedurende 1993 kwam SNS-leider Jelencic negatief in de publiciteit door aantijgingen als zou hij werkzaam zijn geweest voor de Joegoslavische contra-spionagedienst. Tijdens de gemeenteraadsverkiezingen van decem-

ber 1994 bleek de SNS-aanhang tot zo'n 4 procent van de kiezers te zijn geslonken.

Ondanks het bestaan van politiek-extremistische bewegingen in Slovenië, zoals de SDSS en de SNS, wordt de Sloveense politieke cultuur over het algemeen gekenmerkt door evenwichtigheid en verdraagzaamheid. Politieke partijen zullen steeds genoodzaakt zijn om regeringscoalities te vormen, aangezien geen enkele partij in staat is om een absolute meerderheid te verkrijgen in het 130 zetels tellende parlement.

ECONOMIE

In de tijd dat Slovenië deel uitmaakte van de Joegoslavische Federatie heeft het altijd al de meest ontwikkelde economie van geheel Joegoslavië gehad. Terwijl slechts 8 procent van de toenmalige Joegoslavische bevolking in Slovenië woonde, nam de republiek maar liefst 22 procent van het Joegoslavische Bruto Nationale Product voor haar rekening. Eigenlijk alleen vlak voor het uitbreken van de onafhankelijkheidsoorlog stond de Sloveense economie er uitermate slecht voor, omdat de gehele Joegoslavische economie in elkaar stortte.

Maar nadat Slovenië zijn onafhankelijkheid had verworven, trad er weer een duidelijk economisch herstel op. In april 1995 zou het gemiddelde inkomen per hoofd van de bevolking zijn gestegen tot bijna 9.000 US dollar en het groeit nog steeds. Het gemiddelde inkomen in Slovenië heeft zelfs een niveau bereikt dat vergelijkbaar is met dat in enkele lidstaten van de Europese Unie. Ook kwam er na 1991 en einde aan de hyperinflatie, die in 1994 tot 19 procent was teruggelopen. De Sloveense munt, de tolar, wordt als stabiel beschouwd. De werkloosheid blijft wel nog relatief hoog: circa 14 procent in 1994. Een groot (economisch) succes voor de Sloveense regering zijn met name de akkoorden, die de laatste paar jaren zijn gesloten met verschillende Westerse financiële instanties - het Internationaal Monetair Fonds (IMF), de Europese Bank voor Herstel en

Ontwikkeling (EBRD) en de Wereldbank - inzake financiële hulp.

In de loop van de jaren '90 ziet men dat de Sloveense buitenlandse handel zich steeds meer op de Westeuropese in plaats van op de voormalig-Joegoslavische markt richt. In de eerste helft van 1994 boekte Slovenië zelfs een groot handelsoverschot met grote EU-lidstaten zoals Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Italië. In dezelfde periode steeg de Sloveense export in zijn totaliteit met 7 procent; naar de EU-landen met 12,8 procent; en naar Italië zelfs met 25,8 procent. Of er ook weer intensieve handelsbetrekkingen tussen Slovenië en de andere voormalige Joegoslavische deelrepublieken op termijn zullen ontstaan, zal afhangen van de militaire, politieke en economische ontwikkelingen in het gebied.

Een minpunt in de Sloveense economische ontwikkeling is het privatiseringsproces dat tot op heden nogal traag is verlopen. Een dergelijke traagheid zou de concurrentiepositie van Slovenië op de lange duur in gevaar kunnen brengen. In de zomer van 1995 maakte de Sloveense regering - als reactie hierop - haar plannen bekend voor een massale privatiserings-campagne. Voor het einde van dit jaar zouden maar liefst 1.500 bedrijven moeten worden geprivatiseerd.

BUITENLANDSE POLITIEK

De Sloveense buitenlandse politiek richt zich voornamelijk op de integratie van Slovenië in Westeuropese internationale organisaties als de Europese Unie en de NAVO, en de relaties tussen Slovenië en zijn directe burenen.

RELATIES MET DE EUROPESE UNIE, DE NAVO EN ITALIË

In vergelijking tot de rest van voormalig Joegoslavië is Slovenië het enige land dat op korte termijn kans maakt om politiek en economisch te worden geïntegreerd in Europa. Slovenië voert hierover al langere tijd besprekingen met zowel de Europese Unie (EU) -inzake een associatieakkoord- als de NAVO - in het kader van het militaire samenwerkingsverband "Partnership for Peace". Als een voorbode op een toetreding tot de EU moet de aansluiting van Slovenië in 1996 bij de CEFTA - de vrijhandelszone tussen verscheidene Centraaleuropese staten - worden gezien. Wil Slovenië echter tot een daadwerkelijke integratie met West-Europa komen, door middel van een getekend associatieakkoord met de EU, dan zullen nog enkele obstakels uit de weg moeten worden geruimd. Het belangrijkste obstakel is momenteel de gespannen relatie tussen Slovenië en het buurland Italië.

Sinds de onafhankelijkheid van Slovenië worden er onderhandelingen tussen Italië en Slovenië gevoerd over de ratificatie van de zogenaamde Osim-verdragen. Deze verdragen werden in 1975 tussen Italië en (voormalig) Joegoslavië gesloten en legden met name de grens tussen beide landen vast. Aangezien Slovenië in 1991 Joegoslavië opvolgde als het nieuwe buurland van Italië, kwam de ratificatie van de Osim-verdragen weer ter sprake.

De gesprekken tussen Italië en Slovenië verliepen zeer moeizaam en leidden tot een duidelijke verslechtering van de betrekkingen tussen beide landen. Italië stelde nieuwe voorwaarden aan de ratificatie. Zo eiste Italië van de Slovenen de teruggave van eigendommen aan de Italiaanse burgers die Slovenië na 1945 moesten verlaten, terwijl de Sloveense wetgeving het eigendom van onroerend goed in buitenlandse handen juist verbiedt.

De betrekkingen werden alleen maar slechter toen in Italië de rechtse regering Berlusconi aan de macht kwam. De neo-fascistische coalitiegenoten van Berlusconi - Fini en Tremaglia van de Aleanze Nazionale - peinsden zelfs niet over een eventuele ratificatie van de Osim-verdragen, aangezien ze van mening waren dat Istrië (en Dalmatië) juist historisch Italiaans gebied is. Berlusconi eiste verder ook nog verbetering van de rechten van de Italiaanse minderheid in Slovenië. De Slovenen eisten vervolgens, in reactie op de laatste Italiaanse eis, weer een verbetering van de positie van de Sloveense minderheid in de Italiaanse provincie Friul-Giulia en in Triëst.

Nadat de regering Berlusconi was gevallen, verbeterden begin 1995 de betrekkingen tussen beide landen zich enigszins. De Sloveense minister van Buitenlandse Zaken, Zoran Thaler, en zijn nieuwe Italiaanse collega, Susanna Agnelli, hadden meerdere ontmoetingen met elkaar. Maar in de loop van 1995 deden zich toch weer incidenten voor, die aangeven dat de Italiaans-Sloveense betrekkingen nog steeds zeer fragiel zijn. Enkele Westeuropese politici - zoals de ministers van Buitenlandse Zaken van Luxemburg, Jacques

Poos, en Duitsland, Klaus Kinkel - boden aan om tussen de Slovenen en Italianen te bemiddelen.

RELATIE MET KROATIË

Ook al wordt er - zij het heel voorzichtig - gesproken over een eventuele samenwerking op militair gebied, de Sloveense betrekkingen met Kroatië zijn niet vrij van problemen. Een van de eerste conflicten tussen Slovenië en Kroatië, nadat beide staten hun onafhankelijkheid in 1991 hadden verkregen, ging over het gemeenschappelijke eigendom van de kerncentrale Krsko. Deze kerncentrale was gebouwd en in gebruik genomen in de periode voor 1991. Vooral Kroatië was in zijn energievoorziening afhankelijk van elektriciteit uit Krsko. Echter na 1991 bleek de kerncentrale op Sloveens grondgebied te liggen en weigerde Slovenië om verder nog energie te leveren vanwege wanbetalingen door Kroatië. Pas in 1994 werd dit conflict uit de wereld geholpen met een nieuw energieleveringscontract tussen Slovenië en Kroatië.

Een ander probleem vormt de uitkering van tegoeden die Kroatische burgers bij de Sloveense Ljubljanska Banka hebben uitstaan. Deze bank blijft bij zijn weigering om geld aan Kroatische spaarders uit te keren. Daarnaast verschillen de Slovenen en de Kroaten nog van mening over het precieze verloop van hun 670 km lange grens. Het gaat hierbij met name om de grens op de open zee en in de Piran-baai, het grensgebied langs de rivier de Dragonja en de grens lopende over het gebied rond Sveta Gera.

Om een oplossing te vinden voor de twee laatste problemen - inzake de Ljubljanska Banka en het grensgeschied tussen beide landen - werden er op 21 september 1995 besprekingen opgestart tussen Slovenië, onder leiding van de Sloveense premier Drnovsek, en Kroatië, onder leiding van de Kroatische premier Nikica Valentic. Volgens berichten uit de pers was men in Maribor bijna tot een akkoord gekomen inzake de territoriale grens tussen beide landen, toen er roet in het eten werd gegooid door de ontbinding van het Kroatische parlement - de Sabor -

in Zagreb. De Sabor werd door Tudjman ontbonden, aangezien in Kroatië voor eind oktober 1995 nieuwe parlementsverkiezingen waren uitgeschreven. De besprekingen in Maribor zouden wel worden voortgezet, maar over de uitkomst valt nog weinig te zeggen. Wel herhaalde de Sloveense premier Drnovsek steeds dat Slovenië een directe toegang tot de zee zal hebben en dat de Piran-baai onder Sloveense soevereiniteit zou vallen.

RELATIES MET OOSTENRIJK, HONGARIJE EN ANDERE BUURLANDEN

De relaties met de twee overige landen waaraan Slovenië grenst - Oostenrijk en Hongarije - verlopen zonder problemen en zijn zelfs hartelijk te noemen. Dit gegeven is in de regio opmerkelijk te noemen, aangezien in Oostenrijk en Hongarije Sloveense minderheden wonen en Slovenië zowel een Oostenrijkse als een Hongaarse minderheid binnen zijn grenzen heeft. Slovenië heeft direct na zijn onafhankelijkheid de minderhedenkwesties met beide buurlanden positief kunnen regelen. Vooral in Hongarije ziet Slovenië een bondgenoot, omdat beide landen ernaar streven om te mogen toetreden tot de EU en de NAVO.

Met betrekking tot de relaties tussen Slovenië en andere buurlanden kan worden gezegd dat Slovenië streeft naar vreedzame coëxistentie. Zo liet premier Drnovsek bijvoorbeeld weten dat Slovenië goede betrekkingen nastreeft met de Balkan-landen Macedonië en Bulgarije. Met Bosnië-Herzegovina, waar de Slovenen een ambassadeur hebben, heeft Slovenië eind september 1995 nog een overeenkomst gesloten over de - toekomstige - repatriëring van Bosnische vluchtelingen vanuit Slovenië naar Bosnië. Daarnaast heeft Slovenië op ministerieel niveau contact gehad met Rusland; eind september dit jaar werd tussen beide landen zelfs een akkoord inzake belastingheffing getekend.

Edoch met Klein-Joegoslavië - Servië en Montenegro - zijn de betrekkingen nog steeds bevroren. Belgrado beschouwt de Slovenen nog steeds als de

aanstichters van het uiteenvallen van het oude Joegoslavië. En zeker zo lang de halsstarrige Milosevic in Servië de lakens blijft uitdelen, zullen de banden op korte termijn niet worden aangehaald.

SLOT

Al met al kan men zeggen dat het kleine Slovenië, zeker wanneer we het afspiegelen tegenover de ontwikkelingen in de andere delen van het voormalig Joegoslavië, een succesvolle ontwikkeling heeft doorgemaakt. Zeer bemoedigend is het feit dat het concept van "democratie" zowel in de Sloveense politiek, als in de Sloveense maatschappij wortel heeft geschooten. De Sloveense bevolking en boven-

al hun politieke leiders zijn het democratiseringsproces in hun republiek zeer toegeedaan. Daarnaast werd dit nog eens vergemakkelijkt door de economische opbloei die het land de laatste drie jaar heeft doorgemaakt.

Een zorgenkind zal voor Slovenië in eerste instantie nog haar buitenlandse politiek zijn. Om uiteindelijk volledig in de familie van (West-)Europese staten te worden opgenomen - via opname in de EU en de NAVO - zullen met name eerst de conflicten met Italië op een constructieve wijze moeten worden opgelost. Daarnaast zal Slovenië ook op goede voet moeten leven met het buurland Kroatië, zodat er uiteindelijk sprake zal zijn van stabiliteit in de regio.

LIJST VAN POLITICI

Leden van de regering:

- Milan Kucan, president en lid van de voormalige communistische Sociaal-Democratische Vernieuwingspartij (ZLSD)
- Janez Drnovsek, premier en politiek leider van de Liberale Democratie van Slovenië (LDS)
- Zoran Thaler, minister van Buitenlandse Zaken
- Ignac Golob, staatssecretaris van Buitenlandse Zaken
- Jelko Kacin, minister van Defensie
- Mitja Gaspari, minister van Financiën
- Janko Dezelak, minister van Economische Betrekkingen en Ontwikkeling
- Rado Bohinc, minister van Wetenschap en Technologie
- Bozidar Voljc, minister van Volksgezondheid

Leden van de oppositie en overige politici:

- Janez Jansa, politiek leider van de nationalistische Sloveense Sociaal-Democratische Partij (SDSS)
- Zmago Jelencic, politiek leider van de extreem-rechtse Sloveense Nationale Partij (SNS)
- Lojze Peterle, politiek leider van de centrum-rechtse Christen-Democratische Partij (SKD)

JOINT COMMISSION WIL DUIDELIJKHEID

Adj de Rooij

Tijdens de 25e zitting van de Joint Commission en uit verklaringen van de regering is wederom gebleken dat de voortgang van het vredesproces uiterst langzaam verloopt en zowel door UNITA als het regeringsleger wordt tegengewerkt, zonet ernstig vertraagd. De UNITA-actie op de vermeende aanslag op de UNITA generaal Ben Ben en de ontwikkelingen in het diamantgebied geven aan dat het wederzijds vertrouwen klein is. Beide partijen beschuldigen elkaar van obstructie t.a.v. de uitvoering van het verdrag en doen vanwege het wederzijds wantrouwen weinig of niets om de oorzaken daarvan weg te nemen.

Voor dit artikel is o.a. gebruik gemaakt van de volgende periodieken: SWB (Summary of World Broadcasts), Facts en Reports, Angola Peace Monitor, Le Monde, le Nouvel Afrique Asie en O Público

DE SITUATIE IN CABINDA

Tenminste 1500 mensen zijn van de provincie Cabinda naar Congo en Zaïre gevlucht om het geweld te ontlopen dat onlangs is uitgebroken tussen UNITA-rebellen en de separatisten van de FLEC-FAC, die streven naar een onafhankelijk Cabinda.

De vluchtelingen komen voornamelijk uit de noordelijke provincie Belize, maar ook in Mitoge is de spanning enigszins opgelopen.

De Congolese regering heeft een delegatie naar het gebied gestuurd en de Angolese minister van binnenlandse zaken, Santana Pitra Petroff, volgt de ontwikkelingen nauwlettend. Volgens de minister moeten de troepen van UNITA zo snel mogelijk het gebied verlaten en zich begeven naar de gebieden waar zij zullen worden gedemobiliseerd. Volgens de minister be-

hoort Cabinda niet tot de demobilisatiegebieden.

In Cabinda heeft de commissie voor defensie en veiligheid van de provinciale regering van Cabinda tijdens een tweede sessie met regeringsafgevaardigden van Kuile en Inyale (republiek Congo), een samenwerkingsverdrag afgesloten m.b.t. tot grensveiligheid, cultuur en sport.

Kolonel François Quithcele, hoofd van de Congolese delegatie, verklaarde na afloop blij te zijn dat beide partijen een verdrag hebben afgesloten waarbij wegen zijn gevonden om de gezamenlijke grens te stabiliseren. De volgende vergadering staat gepland in Point Noire, in de republiek Congo.

Middels een rectificatie is de oorzaak van de dood van de Frontcommandant in Cabinda, generaal José Pedro Fernandes da Silva, rechtgezet. De commandant is niet om het leven gekomen tijdens een auto ongeluk zoals eerder was gemeld, maar een tijdens een ongeluk met een vliegtuig.

De generaal is met één van de fracties van de FLEC, de FLEC-Renewal, op 27 september een staakt het vuren overeen gekomen. Alleen de leider van de radicale FLEC-FAC fractie van N'Zita Tiago, zet de strijd tegen de Angolese regering voort en wordt daarbij soms geholpen door UNITA.

GEWELD ROND DE MIJNINDUSTRIE BLIJFT AANHouden

Volgens UNITA bereiden gewapende eenheden zich voor op een aanval op de diamantgebieden in de provincie Lunda. Minito Chitunda, correspondent van de UNITA-zender Voice of resistance of the Black Cockerel in de provincie Bié, heeft de politieke commissaris van het district Chinguar, José Manuel, ervan beschuldigd meer

geïnteresseerd te zijn in de vergroting van hun rijkdom op kosten van de bevolking, dan de uitvoering van het Lusaka-akkoord.

Van het garnizoen in het gebied Quitengula hebben 40 MPLA-militairen voorstanders van de UNITA aangevallen en bestolen.

De voorbereidingen van het regeringsleger voor een aanval op het door UNITA-gecontroleerde mijngebied in Lunda-Norte en Lunda-Sul zijn nog niet in een ver gevorderd stadium. Er zouden de afgelopen periode wapens door het regeringsleger het gebied zijn binnengebracht, maar noch UNITA, noch UNAVEM-waarnemers zijn daarover ingelicht. Het binnenbrengen van wapens zou een schending zijn van het Lusaka-protocol.

Volgens de commandant van het oostelijke militaire Front, generaal Luis Mendes, blijft de militaire situatie in Lunda-Norte en Lunda-Sul zorgwekkend. Volgens de generaal heeft UNITA haar plannen, het regeringsleger te provoceren, niet opgegeven. Soldaten van de FAA zijn samen met politie-eenheden betrokken geweest bij de schoonmaak-operatie in het mijngebied 30 km noord van Saurimo, waarbij de illegale diamantdelvers zijn verdreven. Eenzelfde actie heeft de FAA enkele dagen geleden in Lucapa doorgevoerd.

Volgens de FAA-commandant, maakt UNITA zich schuldig aan moord en ontvoering van burgers in het gebied. Ook probeert UNITA eenheden naar binnen te halen om daarmee haar mijngebied te vergroten.

UNITA NEEMT "HUURLINGEN" GEVANGEN

In de provincie Luanda-Norte hebben UNITA-soldaten 36 personen gekidnapped waaronder vier Zuid-Afrikaanse "huurlingen". Volgens de gouverneur van de provincie, Moises Nelo, zouden het slechts mijnwerkers zijn, hetgeen ook door de Zuid-Afrikaanse ambassadeur in Angola bevestigd wordt. De ambassadeur zou

bij de mijnfirma hebben geïnformeerd, waar bevestigd werd dat zij daar werkten tot hun verdwijning op 23 oktober. De ambassadeur zou aan UNITA om hun vrijlating hebben gevraagd, maar heeft nog geen antwoord ontvangen.

Uit een op 1 november uitgegeven UNITA-communiqué blijkt, dat de UNITA in dat gebied een tegenaanval heeft uitgevoerd op FAA-eenheden, die door huurlingen zouden zijn gesteund.

UNITA beschuldigt de regering ervan gebruik te maken van meer dan 1 1/2 bataljon Zuid-Afrikaanse huurlingen. UNITA deed deze beschuldiging in een poging om die van de regering af te zwakken. Volgens de regering zou UNITA huurlingen uit Zaïre en Zuid-Afrika binnenhalen. UNITA zal de Joint Political and Military Commission een namenlijst overhandigen van huurlingen die voor de regering vechten. Volgens UNITA zijn de meesten van hen afkomstig van het Buffalo-bataljon.

De Angolese regering heeft in een verklaring aan de Joint Commission gereageerd op de beschuldigingen van UNITA en legt de aanwezigheid van de huurlingen uit. Volgens de regering is de aanwezigheid van militaire en industriële veiligheidsspecialisten conform de internationale wetgeving. Zij zijn er om het Angolese leger, dat verantwoordelijk is voor de landsverdediging, te trainen en voor het helpen organiseren van de veiligheidsdiensten van bedrijven.

De regering beschuldigde UNITA van het recruter en gebruiken van buitenlanders om de natuurlijke bronnen van het land te stelen. UNITA zou ook bewust de uitvoering van het Lusaka-protocol vertragen en het vredesproces in gevaar brengen.

Volgens de regering maakt UNITA gebruik van huurlingen en weet zij ook waar de huurlingen worden ingezet in Angola en wie hen rekruteert. Dhr Faustino Muteka, hoofd van de regeringsdelegatie van de Joint Commission, gaf in een verklaring aan dat de huurlingen uit Zaïre en Zuid-Afrika

komen. Zij zouden gerecruteerd worden door zekere politieke kringen in die landen. Zij voeren subversieve en terroristische activiteiten uit met de bedoeling de democratisch gekozen regering omver te werpen en een ander politiek regime te vestigen.

Unita heeft de Afrikaanse "huurlingen" inmiddels aan de VN overgedragen.

BLONDIN BEYE ONTMOET SAVIMBI

Op 25 oktober is de speciale VN-afgezant voor Angola, Alioune Blondin Beye, in Luanda aangekomen na een bezoek aan het UNITA-hoofdkwartier van Jonas Savimbi in Bailundo. Beye zegt met Savimbi gesproken te hebben over politieke en militaire onderwerpen, zoals het staakt het vuren, het verwijderen van mijnen, demobilisatie, de formatie van de FAA en de aanwezigheid van huurlingen.

Tijdens een vergadering op 1 november op het UNITA-hoofdkwartier in Bailundo heeft UNITA de situatie van de afgelopen weken geëvalueerd en heeft naar aanleiding van de gebeurtenissen een communiqué uitgegeven. In het communiqué wordt o.a. ingegaan op de vermeende aanslag van 14 oktober op de chef van de generale staf van UNITA, generaal Ben Ben, die door UNITA wordt afgedaan als een laffe daad en een poging om daarmee het vredesproces te torpederen. UNITA eist een grondig en objectief onderzoek door UNAVEM. UNITA ziet zich genoodzaakt de veiligheidsmaatregelen voor UNITA-leiders te herzien en eist daarom een herziening van het Lusaka-protocol inzake de veiligheid van UNITA-leiders. Volgens het protocol is de zorg voor de veiligheid van UNITA-leiders een verantwoordelijkheid van de nationale politie.

Ook wordt ingegaan op de actie van eenheden van de FAA en Zuidafrikaanse huurlingen op 15 oktober, die het door UNITA gecontroleerde Cassanguidi gebied in de provincie Lunda-Norte zijn binnengetrokken en hebben bezet. UNITA heeft dit

onmiddellijk aan UNAVEM gemeld. Als reactie op de gewelddadige acties van de FAA en de huurlingen heeft UNITA het gebied op 24 oktober terugveroverd waarbij vier "huurlingen" gevangen zijn genomen, hetgeen ook aan UNAVEM gemeld is.

De politieke commissie van UNITA heeft de generale staf opdracht gegeven de huurlingen aan UNAVEM over te dragen.

JOINT COMMISSION STELT ONDERZOEK IN

De Joint Commission heeft gedurende haar 25-ste zitting op 2 november o.a. gesproken over de voortgang van de uitvoering van het Lusaka-protocol. Het Lusaka-protocol is inmiddels één jaar oud en blijft, ondanks de vertragingen, van kracht.

Het vrijlaten van de gevangenen gaat volgens de commissie veel te langzaam. In totaal moeten nog 203 gevangenen worden vrijgelaten. De regering heeft er inmiddels 210 vrijgelaten en UNITA 20. Volgens Faustino Muteka, hoofd van de Joint Commission, laat de regering alleen gevangenen vrij indien UNITA dat ook doet. Volgens de Commission zijn de schendingen van het staakt het vuren, één jaar na het Lusaka-protocol, onacceptabel. De Commission heeft naar aanleiding van de aanhoudende schendingen besloten een team samen te stellen, bestaande uit officieren van de regering, UNITA en UNAVEM, om de schendingen te verifiëren.

De regering heeft aan UNAVEM gevraagd om te rapporteren waar en door wie het vrije verkeer van mensen en goederen gehinderd wordt. De regering vraagt de VN duidelijk te stellen wanneer de beperking en demobilisatie van de troepen moet beginnen zodat alle partijen weten waar zij zich aan moeten houden. De Joint Commission heeft ook gesproken over het door UNITA op 1 november uitgegeven communiqué.

WAPENDEPOT VLIEGT DE LUCHT IN

Op 4 november is een wapendepot in

Lubango, in de provincie Huila, de lucht in gevlogen. Volgens de commandant, brigade-generaal Valter Gomes, zijn er slechts enkele licht gewonden gevallen, echter is de materiële schade behoorlijk. Enige huizen zijn deels vernietigd maar het verlies van militaire uitrusting is aanzienlijk. Het is de tweede keer binnen één jaar dat een wapendepot in Lubango ontploft.

HET NEDERLANDSE DEMINING-DETACHEMENT

De instructeurs van het detachement zullen in het kader van het opleiden van Angolese mijnenruimers in Kuito en Malange worden ingezet, waar op 19 november een vier-weekse cursus start. Het detachement verblijft nu nog in Cacuaco, 15 km oost van de hoofdstad Luanda. Er vallen nog steeds veel slachtoffers onder de bevolking door mijnen, zoals op 6 november in de diamantprovincie Lunda Norte. Daar reed een autobus op een anti-tankmijn waarbij 60 mensen om het leven kwamen. Het is niet uitgesloten dat er soms opnieuw mijnen worden gelegd in Lunda-Norte om daarmee ongewenste belangstelling in het diamantgebied te voorkomen.

SAVIMBI BEKEND GEHEIM PACT

Het tijdschrift 'Afrique Asie' uitte jaren geleden voor het eerst de beschuldiging van een geheim pact tussen UNITA en de Portugezen en dit is vervolgens door militairen en politici

bevestigd. Voor het eerst heeft nu ook de leider van UNITA, Jonas Savimbi, toegegeven dat hij tussen 1971 en 1973 een niet-aanvalsverdrag heeft gehad met het Portugese leger, in het oosten van Angola. Het akkoord, aanvankelijk gesloten tussen Portugese houthandelaren en lokale UNITA autoriteiten, stelde de beweging in staat om haar grondgebied te behouden in de bossen van de provincie Moxico (Oost-Angola), ten zuiden van de spoorweg uit Benguela, rondom de rivier Rio Lungué-Bungo.

Het akkoord werd gesloten omdat UNITA in het betreffende gebied moeite had om de lippen boven water te houden in de strijd met de andere onafhankelijkheidsbewegingen (FNLA en vooral de MPLA). Aanvankelijk werd het akkoord gesloten met Portugese bosbouwers. UNITA zou de voertuigen van de houtkappers niet aanvallen en in ruil daarvoor zou men gebruik mogen maken van deze transportmiddelen voor bevoorrading.

Vervolgens werd een vergelijkbaar akkoord gesloten met de Portugese strijdkrachten o.l.v. de generaal Bettencourt Rodrigues. Wel ontkent Savimbi dat hij ook afspraken zou hebben gemaakt met de Portugezen over gezamenlijke operaties tegen de andere verzetsbewegingen, dat hij wapenleveranties heeft ontvangen van de Portugezen en dat UNITA en de Portugezen inlichtingen over de MPLA en de FNLA in het Oosten van Angola hebben uitgewisseld.

Het bestand kwam tot een einde toen

in 1973 generaal Bettencourt werd vervangen door Abel Hipolito, die in het openbaar opriep tot het uitleveren van Savimbi, dood of levend.

In Portugal heeft de bekentenis van Savimbi veel stof doen opwaaien. 'Het is een mooi begin, maar Savimbi zegt niet alles', aldus hogere Portugese amb-tenaren die bekend zijn met de Operatie Madeira. Operatie Madeira was de codenaam van een Portugese operatie, die ten doel had om UNITA te betrekken binnen het kamp van de kolonisten. Een van de eerste maatregelen van deze operatie was de bevrijding van de vader van Savimbi.

VERMISTE VLIEGTUIG GEVONDEN

Op 30 oktober is in het zuiden van Angola, op de grens met Namibië, het wrak gevonden van het vliegtuig dat sinds 21 oktober werd vermist. Het zou gaan om een vliegtuigje van het type Beechcraft Kingair met aan boord vijf mensen van United Nations Food Program, drie Afrikanen en twee VN-medewerkers. Het gecharterde vliegtuig crashte tijdens een vlucht van Luanda naar Lansaria-airport, noord van Johannesburg.

NIEUWE POLITIEKE PARTIJ

De Angolese hoge raad heeft een nieuwe partij gelegaliseerd. Het is de CDS, Social Democratic Centre, van partijleider Mateus José en secretaris Delfina Francisco Capciel.

Met het CDS is het aantal partijen in Angola op 76 gekomen.

UPDATE BURUNDI

Aoo de Rooij

Weliswaar heeft in Burundi nog geen genocide plaatsgevonden met een vergelijkbare omvang van die in Rwanda, maar indien men het aantal doden optelt van de afgelopen maanden, komt men toch tot een respectabel aantal. Door de neergaande geweldspiraal glijdt Burundi steeds verder af naar een burgeroorlog. De Hutu's, die de meerderheid vormen, hebben de wapens opgenomen tegen de Tutsi-milities en het door de Tutsi's gedomineerde regeringsleger. Extremisten aan beide zijden proberen de wankelende samenwerking te verstoren tussen de door Hutu's geleide regering en het door Tutsi's gedomineerde leger, dat weigert meer Hutu's in hun gelederen op te nemen. Het gezag van de regering reikt niet verder dan de hoofdstad Bujumbura. Op het platteland heerst het leger en Tutsi-milities behalve in het noordwesten en -oosten, waar opstandige Hutu's een waar schrikbewind uitoefenen met guerrilla-acties tegen het leger, maar ook tegen Tutsi-vluchtelingenkampen. De zittende president, een Hutu, heeft geen grip op het Tutsi-leger die de regering controleert en systematisch al het Hutu-verzet uitroeit.

Voor dit artikel is o.a. gebruik gemaakt van de volgende periodieken: Algemeen Dagblad, Telegraaf, Trouw, SWB (Summary of World Broadcasts) en Le Monde.

MIOB IN STAKING

Op 21 sept is de MIOB (Military Observation Mission to Burundi) van de OAE (Organisatie van Afrikaanse Eenheid) drie dagen in staking gegaan. Deze staking is een protest tegen de bedreigingen met de dood van gewapende bendes. Het MIOB bestaat uit officieren, technisch specialisten, doktoren en verplegers(sters). Leden van de MIOB zijn reeds twee maal aangevallen, in Cibitoke (noord-west

Burundi) en recentelijk middels een hinderlaag in Karusi (centrum Burundi).

RONDTRÉKKENDE BENDES BEGAAN MOORDEN

Rondtrekkende bendes (Hutu's en Tutsi's) zorgen voor een golf van geweld door het plegen van overvallen en hinderlagen. Volgens mensenrechten-organisaties zijn dit jaar ten minste 3000 burgers afgeslacht door milities die voertuigen en dorpen overvallen. Om te voorkomen dat de daders niet worden herkend worden eventueel getuigen uit de weg geruimd, zoals de drie Italianen, twee priesters en een leek die op 30 september in de provincie Bururi (zuid-Burundi) werden vermoord. Volgens sommige waarnemers zijn zij vermoord zodat zij niet kunnen getuigen over de wreedheden die in die regio zijn begaan.

OMGEVING BUJUMBURA

Op 6 september zijn in Muberure (25 km NO van Bujumbura), op de weg van Bujumbura-Bugarama verschillende voertuigen in een hinderlaag gelopen, waarbij vier mensen de dood vonden, waaronder een soldaat die het konvooi escorteerde.

De afgelopen periode slaagden Tutsi-soldaten erin de hoofdstad te zuiveren van vrijwel alle Hutu-bewoners. Hutu-extremisten voeren echter regelmatig gewapende acties uit in en rond de hoofdstad, zoals de zuidelijke districten Kanyosha en Kinanira. Deze wijken waren op 14 september het doel van een aanval van onbekenden, waarbij specifiek vier huizen werden aangevallen. De veiligheidspolitie heeft verschillende aanvallers gedood. De aanvallers hebben de lijken weggehaald waarbij één aanvaller die niet meegenomen kon worden, onherkenbaar werd verminkt, om identificatie te voorkomen. Bij de bestrijding van de opstandige Hutu's schroomt het

leger niet wijken van de stad te beschieten zoals gebeurde met de (moslim) buitenwijk Buyenzi.

Daar werden in de nacht van 31 oktober zeven mensen vermoord. De vrouwen en kinderen werden gespaard. De moordenaars eisten geld alvorens zij tot moorden overgingen. Volgens een ooggetuige droegen enkelen een camouflage-uniform met een rode baret. Het zouden echter geen Burundese militairen zijn omdat zij Kinyarwanda spraken.

Veiligheidstroepen hebben in de nacht van 2 op 3 november gedurende een routine patrouille in Bujumbura, in het grensgebied van Bukirasazi met Mubone, een onverwachte confrontatie gekregen met gewapende bendes. Elf bendeleden zijn daarbij gedood. Onder de veiligheidstroepen vielen geen slachtoffers.

Het Rode Kruis heeft de hulp aan de bevolking in delen van Burundi opgeschort na een overval op 6 november op een Rode Kruis konvooi bij Kaburantwa, 35 km noord-west van Bujumbura, op de route van Bujumbura naar Rugombo. Tijdens die hinderlaag is een handgranaat naar een Rode Kruis auto gegooid waarbij een Burundese medewerker om het leven kwam en verschillende anderen gewond raakten. Het incident gebeurde negen dagen nadat een waterwagen van ICRC (internationale comité van het Rode Kruis) op een mijn reed in Gihanga. De regio ontvangt een hoge mate van hulp van ICRC. Wekelijks distribueert die organisatie 800.000 liter water onder de 4000 bewoners van die streek.

NOORDWEST-BURUNDI

Het aanhoudende geweld belemmert de terugkeer van de vluchtelingen uit de kampen in Zaïre en Tanzania. De noord-westelijke provincies Bubanza en Cibitoke zijn oorlogsgebieden waar dorpen vernield en verlaten zijn en velden braak liggen. Het zijn die gebieden waarvan de VN gehoopt had de 1000 vluchtelingen per dag, conform de eis van Zaïre, te repatriëren.

Het noorden herbergt reeds vele gevluchte Burundese en uit Rwanda gevluchte Hutu's.

Maar ook de Tutsi's zijn daar niet veilig. In augustus hebben Hutu-extremisten een Tutsi kamp bij Kuburantwa (provincie Citiboko) in het grensgebied met Zaïre aangevallen, waarbij 58 mensen zijn vermoord. Onder de doden zouden zich 18 vrouwen en 25 kinderen bevinden. De Tutsi's zouden bewust met machetes zijn vermoord om het Burundese leger niet te alarmeren. Na de slachtpartij zijn de Hutu-extremisten naar Zaïre gevlucht.

Het Rode Kruis waarschuwt voor dysenterie en cholera die het noordwesten van Burundi bedreigen. Het Rode Kruis heeft verschillende gevallen van cholera geconstateerd. Volgens de WHO (Wereldgezondheidsorganisatie) zijn er al 13 mensen gestorven als gevolg van een cholera epidemie in de vluchtelingenkampen. De WHO is bang dat de ziekte zich snel zal verspreiden.

NOORDOOST-BURUNDI

De Palipehutu (Parti pour la Libération du peuple Hutu) wil middels intimidatie en moord de repatriëring van de Hutu's juist voorkomen. In de nacht van 16 op 17 september is het dorp Giteranyi, in de provincie Muyinga overvallen waarbij 28 mensen gedood zijn en verschillende gewond. Op 14 september was het dorp ook al het doelwit van rondtrekkende bendes. Overlevenden vertellen dat de overval is gepleegd door Burundiërs die behoren tot de Palipehutu en die komen uit vluchtelingenkampen in Tanzania. De moorden zijn bedoeld om vrijwillige terugkeer te voorkomen en om anderen te behoeden om te vertellen over het destabilisatie plan van de Palipehutu tegen Burundi. De Palipehutu vallen niet enkel militaire doelen aan maar ook Hutu's die hebben besloten hen niet te steunen in hun strijd.

De commandant van de 4e militaire regio, Lkol Sylvestre Nimubona, verklaarde dat deze bendes zwerven

tussen Muyinga en Kirundo waarbij zij moorden en stelen. Indien zij achtervolgd worden trekken zij over de grens met Tanzania. De commandant heeft de hulp van de Tanzaniaanse autoriteiten gevraagd bij de bestrijding van deze bendes.

Tanzaniaanse soldaten hebben in het gebied Ruvyagira in de provincie Muyinga vijf aanvallers gedood. Een man die uit de noord-westelijke provincie Cibitoke komt, zegt dat hij zijn mannen in Giteranyi kwam uitbetalen. Hij zou de Tanzaniaanse soldaten die de eerste roadblock bezetten, 100.000 Burundese francs hebben aangeboden voor een vrije doorgang. Bij de tweede roadblock vroegen de soldaten echter 300.000 Burundese francs. De onderhandeling over de prijs liep uit de hand waarbij er door beide zijden is geschoten.

NOORD-BURUNDI

President Sylvestre Ntibaturunganya heeft het leger ervan beschuldigd eind oktober in de omgeving van Tangara, in de provincie Ngozi, een bloedbad te hebben aangericht waarbij 50 tot 250 Hutu's zouden zijn omgekomen. Ook zou het centrum van Kananira zijn platgebrand. Volgens de gouverneur van Ngozi, Mames Bansubiyeko, zouden veiligheidstroepen vanuit de naburige provincie Karuzi op 26 oktober een operatie zijn gestart tegen wat zij noemen "de aanvallers". De minister van defensie ontkent de beschuldiging maar westerse hulpverleners meldden dat tenminste 50 burgers in die regio met schotwonden zijn opgenomen in ziekenhuizen. Volgens de chef van het kabinet van de president zou het om een revanche gaan voor een aanval van Hutu's in de buurt van Gashoho.

De president, een Hutu, die het nieuws vernam tijdens een bezoek aan Parijs, eist een gedetailleerd rapport van het leger.

Op 1 november zijn in een vluchtelingenkamp in Chambasi (provincie Kayanza) bij een aanval 42 mensen gedood. De aanvallers zouden uit het Kibira-woud zijn gekomen waar zij

door de Burundese veiligheidstroepen zouden zijn verjaagd.

In Ngozi zijn op 2 november zeven mensen omgekomen tijdens botsingen tussen veiligheidstroepen en gewapende groepen. De groepen die volgens het leger zijn afgezakt van Gitaramuka naar de naburige provincie Karuzi, hebben zich verscholen in Tangara.

De Rwandese radio meldt dat Tanzania de grens met Burundi sluit omdat Burundese soldaten de grens zouden oversteken. De soldaten achtervolgen de militante Hutu's die vanuit Tanzania en Zaïre naar Burundi trekken om daar aanslagen te plegen op het leger en vluchtelingenkampen.

De Burundese president geeft in een verklaring op 3 november aan wat de redenen zijn voor de spanningen die geleid hebben tot de massamoorden in de heuvels van Tangara in het noorden van Burundi.

Er zijn Hutu-vluchtelingenkampen in het noorden met een bevolking van 200.000 tot 250.000, die door hun aanwezigheid in een gebied dat verdeeld is tussen Hutu's en Tutsi's spanningen veroorzaken. Dat het door Tutsi's gedomineerde leger daar niet altijd neutraal is, hebben de gebeurtenissen van de laatste weken bewezen.

ZUID BURUNDI

De provincie Makamba was tot nu een goed voorbeeld van het vreedzaam samenleven van verschillende etnische groepen. Toen in 1990 Mabanda in de provincie Makamba werd aangevallen heeft de gehele bevolking steun geleverd aan de veiligheidstroepen om de aanval af te slaan.

In de nacht van 27 oktober heeft in zuid-Burundi, in Kabonga (Tangannyikameer) op de grens met Tanzania, een gewapende bende een aanval gepleegd op een militaire post waarbij een soldaat en verschillende aanvallers om het leven zijn gekomen.

Bij een hinderlaag van Frolina, het Hutu nationale bevrijdingsfront, zijn op 3 november de commandant van zuid-westelijke regio, LKol Fidele Baramburiyi, en vier andere militairen,

waaronder een Tanzaniaanse soldaat om het leven gekomen. De commandant van de kazerne in Nyanza en een Burundese militair zijn daarbij ernstig gewond geraakt.

De FFD, Forces for the Defence of Democracy, de gewapende vleugel van de Hutu extremisten in Burundi verklaart dat zij grote verliezen hebben toegebracht aan het regeringsleger, hetgeen door het leger wordt ontkend.

WAPENLEVERANTIES

President Ntibantunganya heeft op 2 november tijdens zijn vierdaagse bezoek aan Frankrijk met het hoofd van UNESCO, dhr Federico Mayor, een gesprek gehad waarbij de president aan dhr Mayor hulp heeft gevraagd om de wapenhandel naar Burundi te stoppen.

Er komen nog steeds langs verschillende wegen wapens Burundi binnen die zowel voor het door de Tutsi's gedomineerde leger, alsmede voor de extremistische Hutu's zijn bestemd. De voormalige minister van buitenlandse zaken, Jean-Marie Ngendahayo, heeft dit al eerder bevestigd toen hij in juni zijn land moest ontvluchten wegens de onmacht van de regering om het geweld te stoppen. Volgens hem zouden buitenlandse machten een rol spelen bij het aanwakken van het etnische geweld in Burundi. In noord-Burundi oefenen Hutu-extremisten uit zowel Rwanda als Burundi illegaal om de door de Tutsi's gedomineerde regimes in Rwanda en Burundi omver te werpen.

De VN meldt dat Noordkoreaanse militairen het leger van Burundi trainen in het gebruik van door China geleverde wapens. Het zou met name gaan om het gebruik van raketwerpers waar de Burundese militairen problemen mee hebben. Een westerse diplomaat meldt dat China in juli 152 ton wapens heeft geleverd. China levert al jaren aan kleinere landen, met name in Afrika financiële en militaire hulp. Deze wapens zijn vooral bedoeld om de Hutu rebellen te bestrijden die zich in het Kibira-woud, ten noorden

van Bujumbura, ophouden.

Het Burundische leger ontkent de aanwezigheid van de Noord-Koreaanse instructeurs.

PRESIDENT WIL ILLEGALE ZENDER STOPPEN

Tijdens zijn ontmoeting met dhr Federico Mayor in Frankrijk heeft President Ntibantunganya ook hulp gevraagd om de Hutu-zender "Radio Democracy" in Zaïre te laten ontmantelen. Federico heeft zijn steun voor die ontmanteling toegezegd.

Het Burundische comité van Nationale Communicatie heeft de Hutu-piratenzender die bekend staat onder de naam "Rutomorangingo" of "The Voice of Democracy" en ook als "Radio Democracy", als illegaal bestempeld. Zij hebben de politie opgedragen alles te doen om de eigenaar en de programmamakers te identificeren. De zender geeft opruiende informatie die etnische haat kweekt onder de bevolking en hen tegen elkaar opzet tot genocide.

De voormalige minister van binnenlandse zaken, Leonard Nyangoma, heeft vorig jaar vanuit Zaïre aan de Burundese regering de oorlog verklaard. Zijn Hutu-guerilla's heersen nu in het gebied rond het Kibira-woud, in het noordwesten. Vanuit Zaïre vervloekt hij middels "Radio Democracy" de Burundese president en zijn FRODEBU-partij die de macht delen met zijn Tutsi-rivalen en hij zweert in het Tutsi-leger te zullen integreren met zijn eigen strijdkrachten. Om zijn doel te bereiken worden ook economische doelen aangevallen, zoals een krachtinstallatie en speciale handelsartikelen.

De VN heeft reeds eerder zijn bezorgdheid uitgesproken over de opruiende toespraken van "Radio Democracy" die vanuit de Uvira regio in Zaïre uitzendt. De Zaïrese autoriteiten wordt gevraagd de zender onmiddellijk te sluiten en alles in beslag te nemen.

UNESCO-hoofd Federico Mayor heeft op 4 november beloofd de ITU, International Telecommunications Union, te laten onderzoeken welke

juridische stappen kunnen worden ondernomen om een einde te maken aan de Hutu-zender.

UNESCO heeft in juli van dit jaar een donatie van 50.000 dollar gedaan voor de creatie van een mediacentrum in Bujumbura, om daarmee de dialoog tussen journalisten onderling te bevorderen en de in november te starten beroepscurso te ondersteunen.

COMMISSIE ONDERZOEKT MOORDEN

Eind oktober is in Burundi een commissie aangekomen die de moorden van oktober 1993 gaat onderzoeken. De commissie is door de veiligheidsraad van de VN geïnstalleerd. De commissie zal ook politieke en administratieve maatregelen aanbevelen aan de regering om de schuldigen voor het gerecht te brengen.

Op 14 en 15 september had een delegatie van de Europese trojka tijdens een bezoek aan Bujumbura reeds steun toegezegd aan een juridisch onderzoek naar de excessen tijdens de coup-poging. De delegatie bestond uit afgevaardigden uit Frankrijk, Spanje en Italië.

Negen officieren van de USI (unit in charge of the protection of institutions) die twee weken geleden gekant waren tegen de arrestatie van de voormalige chef van de inlichtingendienst, dhr Audifax Ndabitoreye, zijn gearresteerd na verschillende ondervragingen door het hoge gerechtshof in Bujumbura. Ondertussen wordt Audifax Ndabitoreye nog door de politie gezocht. Zijn lijfwachten hebben opdracht gekregen Audifax te arresteren maar deze was niet meer op zijn kantoor.

Dhr Audifax zou beschuldigd zijn van collaboratie met gewapende groepen uit het Kibira-woud, in west-Burundi en hij zou een geheim fonds voor zichzelf gebruiken ter ondersteuning van die activiteiten. Volgens zijn zeggen willen de veiligheidstroepen hem in de gevangenis omdat hij in het bezit zou zijn van documenten m.b.t. de coup van oktober 1993.

De speciale veiligheids-eenheid USI

zou zijn opgericht door de president zonder de toestemming van de oppositie.

De premier Antoine Nduwayo heeft op 28 oktober de juist opgerichte veiligheidsdienst geïnstalleerd. De veiligheidsdienst zal geleid worden door Kol Jean-Bosco Daradangwe, hoofd van de informatiedienst van het leger en Issa Ngendakumana, voormalig minister van openbare veiligheid, als diens plaatsvervanger.

Volgens een medewerker van de Wereldbank is het inkomen per hoofd geslonken tot 150 dollar waardoor de doelloos in de straten van Bujumbura rondhangende mannen gemakkelijk voor het leger gerecruteerd kunnen worden. In de tussentijd schrokt het leger, die de soldij verdubbelt voor soldaten die naar gevechtseenheden gaan, steeds meer van het budget op.

AMERIKAANSE AMBASSADEUR SPREEKT ZIJN BEZORGDEHEID UIT

De Amerikaanse ambassadeur in Bujumbura, Robert Krueger, spreekt zijn bezorgdheid uit over het geweld in Burundi. Burundi geraakt in een spiraal van geweld en wraak. De eerste minister van Burundi, Antoine Nduwayo, hekelt de uitspraken van de Amerikaanse ambassadeur en beschuldigt hem ervan steeds Burundi en de rol van het leger in diskrediet te brengen. Hij zou daarmee aan stemmingmakerij doen en daardoor het geweld nog meer aanwakkeren.

Elf ministers, die zichzelf Forces for Democratic Change noemen, hebben een gezamenlijke verklaring getekend die de radiouitzending van de minister van binnenlandse zaken en openbare veiligheid, dhr Gabriel Sinarinzi, veroordeelt. De minister heeft, in navolging van de premier, felle kritiek geleverd op dhr Krueger zonder daarbij de andere ministers te raadplegen. De minister hekelt in zijn toespraak de houding van de Amerikaanse ambassadeur. De elf ministers staan achter de uitspraken

van de ambassadeur. De premier beschuldigt de elf minister ervan interne conflicten op te blazen.

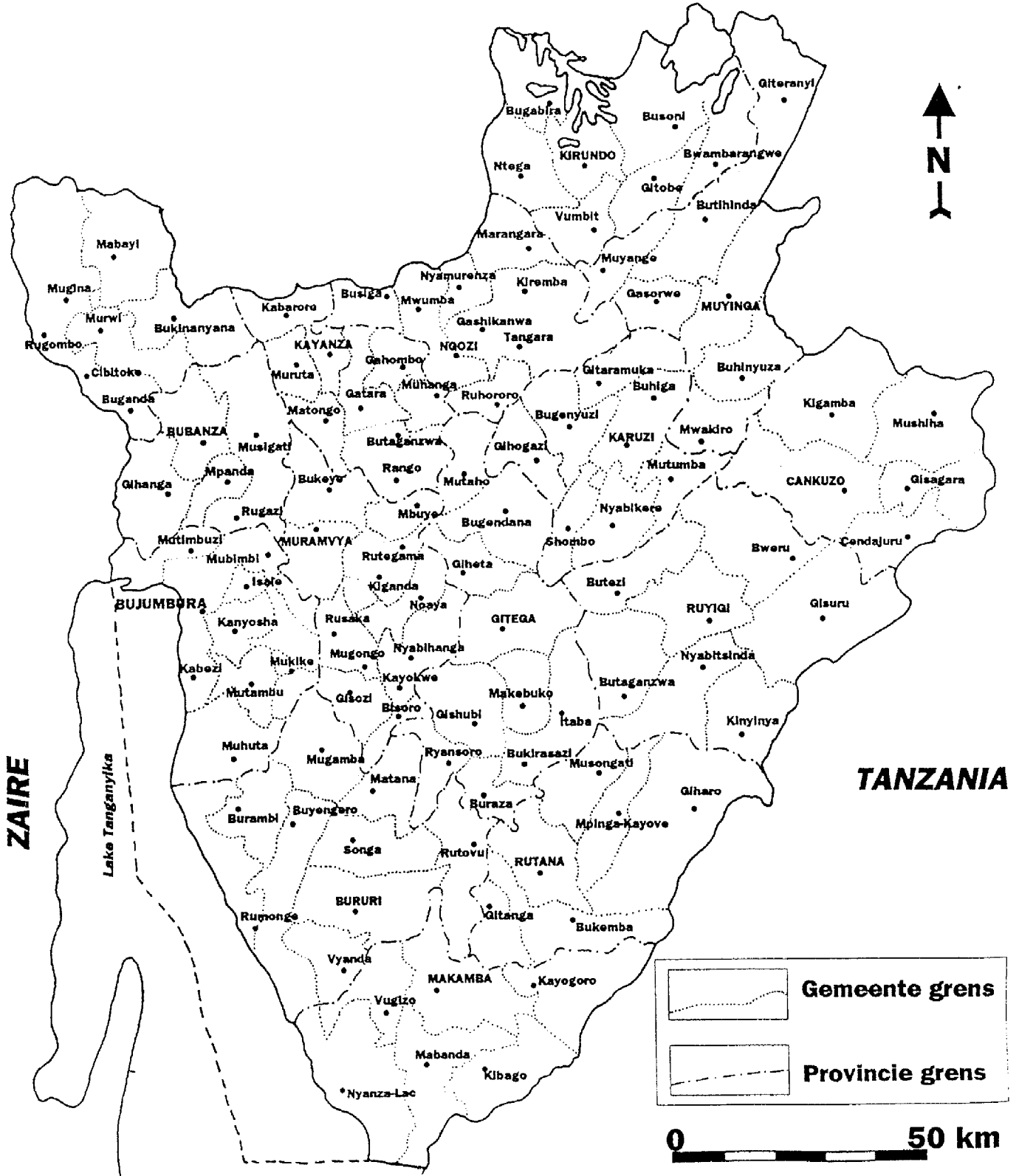
In een toespraak heeft de Burundese president de regeringsleden opgeroepen in hun positie als lid van de regering geen partij te kiezen en onderstreepte dat de enige prioriteit ligt bij het nationale belang. Volgens de president is er geen etnische groep en is de enige partij voor éénieder "Burundi". Het enige belang wat telt is het vertrouwen tussen de Burundiërs onderling te herstellen.

NIEUWE VN- AFGEVAARDIGDE VOOR BURUNDI

VN-secretaris-generaal Boutros Ghali heeft de Marokkaan Aziz Hasbi als zijn nieuwe speciale afgevaardigde voor Burundi benoemd. Hasbi was vertegenwoordiger van Marokko bij de VN en volgt de Mauretaniër Ahmedou Ould Abpui op die deze post gedurende twee jaren heeft bezet.

BURUNDI

RWANDA

OVERZICHT ISRAËL 1 T/M 15 NOVEMBER

RABIN VERMOORD

Drs J.H.M. van Sloun

Op zaterdag 4 november werd de wereld opgeschrikt door het bericht dat de Israëlische premier Yitzhak Rabin door een joodse extremist om het leven was gebracht. De laffe moord, gepleegd door de 27-jarige rechtenstudent Jigal Amir, bracht Israël in een shock-toestand. Rabin was een cruciale factor in het moeizaam op gang gebrachte vredesproces dat onder meer door Peres, jarenlang zijn aartsrivaal, werd vormgegeven. Hij was als geen ander in staat om tegen de stroom in te roeien en een aarzelende en onwillige publieke opinie op beslissende momenten over de streep te trekken. "Geweld tast de basis van de Israëlische democratie aan en moet daarom veroordeeld en geïsoleerd worden". Die woorden sprak Yitzhak Rabin op de door honderdduizenden Israëliërs bijgewoonde vredesbijeenkomst in Tel Aviv, even voordat hij vermoord zou worden. Het bleek een gruwelijke profetie.

In dit overzicht komen aan de orde:

- Moord op Rabin;
- Joods extremisme;
- Wraak voor moord op extremist Shqaqi;
- Arabische storm woedt over Ambassade V.S.

Voor dit overzicht is o.a. gebruik gemaakt van de volgende periodieken: de Volkskrant, de Telegraaf, NRC Handelsblad, Le Monde, Middle East International, Elsevier

WERELD IN ROUW OM RABIN
Zelden heeft het heengaan van een staatsman zoveel oprechte rouwbetuigingen van ambtsgenoten in binnen- en buitenland opgeroepen als de gewelddadige dood van Yitzhak Rabin. De bevolking van Israël weigert om afscheid te nemen van haar vermoorde premier. De politieke moord heeft in Israël tot grote ontreddeering geleid.

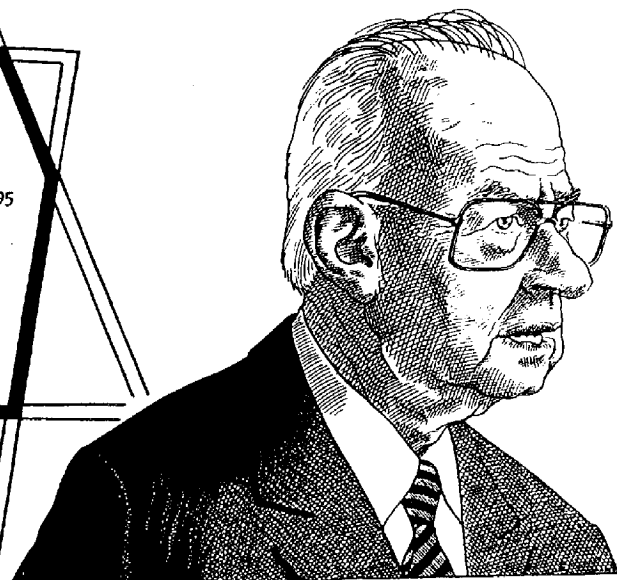
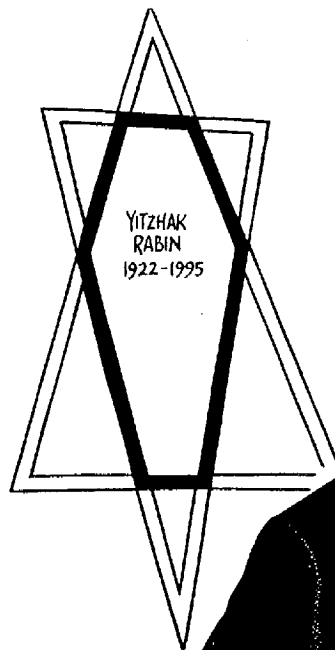
Terrorisme is er aan de orde van de dag, maar extremistische acties van jood tot jood zijn een volkomen nieuw verschijnsel. Daardoor is de joodse staat niet langer een land met louter niet-joodse vijanden, met alle mogelijke risico's van dien.

Het is bijna ironisch te constateren dat op het moment dat Rabin werd neergeschoten, het vredesproces op een hoogtepunt was beland. Shimon Peres, die naar alle waarschijnlijkheid waarnemend premier blijft tot aan de verkiezingen volgend jaar, beloofde plichtig om het vredesproces met de Palestijnen "naar letter en geest uit te voeren". Hij heeft het Israëlische leger de opdracht gegeven zich stipt te houden aan het met de Palestijnen overeengekomen tijdschema voor de ontruiming van zes Palestijnse steden op de Westelijke Jordaanoever zodat de verkiezingen voor de Palestijnse bestuursraad volgens schema in januari 1996 plaats kunnen hebben. Uit bezorgdheid over de verzwakte positie van de Israëlische regering, als gevolg van het wegvallen van Rabin, hebben president Clinton en leiders van het Amerikaanse Congres Peres politieke

en financiële steun toegezegd voor de uitvoering van het vredesproces.

Peres benadrukte groot belang te hechten aan een vredesdoorbraak met Damascus omdat volgens hem de sleutel van de situatie in Zuid-Libanon, waar de afgelopen maanden veel Israëlische soldaten zijn gesneuveld, in handen ligt van de Syrische president Hafez al-Assad. Hij zei verder fel gekant te zijn tegen het idee om de algemene verkiezingen, die normaal gesproken volgend jaar november zouden vallen, te vervroegen. Als beweegreden gaf hij op dat de regering door de moord op Rabin populairder zou zijn waardoor het voeren van een krachtige en duidelijke vredespolitiek mogelijk blijft.

De Palestijnse leider Yasser Arafat gaf op CNN te kennen dat hij zijn best had gedaan om de begrafenis van Rabin in Jeruzalem bij te wonen. Het Israëlische verzoek om weg te blijven om veiligheidsredenen zei hij echter te respecteren. Arafat stond in permanent contact met waarnemend premier Peres en kon het volste begrip opbrengen voor de beweegredenen van het Israëlische parlement. Hij volgde de begrafenis van Rabin, samen met een aantal medewerkers, via de tv in zijn kantoor in Gaza. Zijn eerste reactie op de dood

MARTYR FOR PEACE

the Times, 6 november 1995

van Rabin was er een van ontzetting. Hij stond de laatste jaren op goede voet met Rabin, die hij zowel in tijden van oorlog als van vrede had leren kennen als een moedig man. Arafat drukte de hoop uit dat het vredesproces voort zou duren en vroeg daarbij Clinton en diens Russische ambtsgenoot Jeltsin om steun.

YITZHAK RABIN POSTUUM

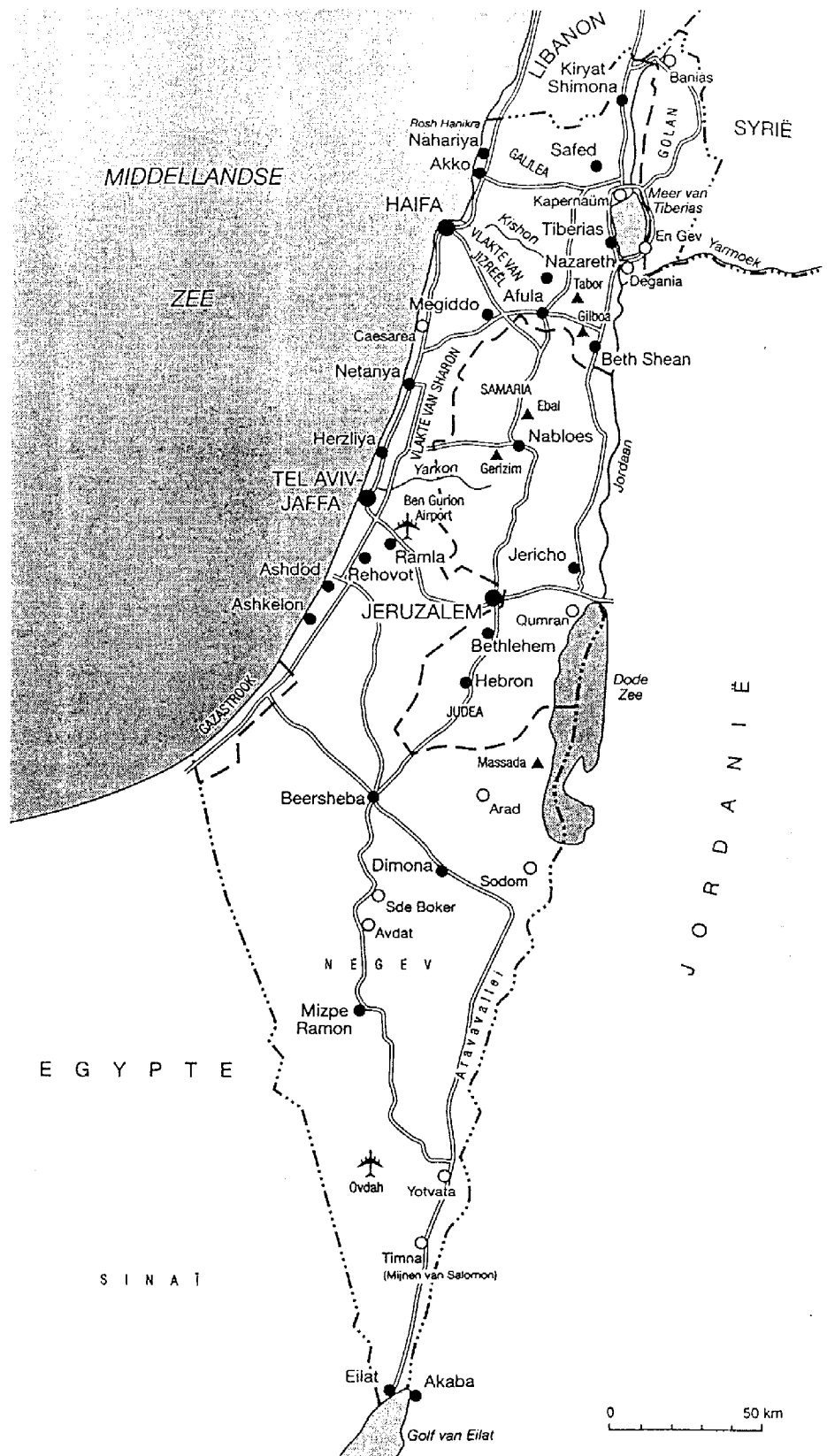
De ex-militair Rabin kwam als een held uit de Zes-daagse Oorlog en ging op 51-jarige leeftijd in 1974 in de politiek. Rabins militaire loopbaan had reeds voor de stichting van de staat Israël een aanvang genomen. Tot na 1967 was hij bij nagenoeg iedere veldslag betrokken. Op latere leeftijd ontwikkelde hij zich tot een sterke voorvechter van de vrede. Uiteindelijk erkende hij dat de Palestijnen veel onrecht was aangedaan. Hij kwam, evenals David Ben Gurion voor hem, tot de conclusie dat het joodse en democratische karakter van de staat Israël alleen kon worden bewaard door een afscheiding van de Palestijnen in een vredesproces dat zich richtte op het gehele Midden-Oosten.

De snelle politieke carrière van Rabin was in feite het indirecte gevolg van zijn afwezigheid tijdens de Jom Kipoer-oorlog in 1973. De ernstige gebeurtenissen die plaats hadden konden daardoor namelijk niet aan hem worden toegeschreven, waardoor hij in 1974 de natuurlijke opvolger werd van de in ongenade gevallen Golda Meïr.

HET POST-RABIN TIJDPERK

De plotselinge dood van Rabin roept bij veel Israëliërs de vraag op wat er zonder hem van hun land moet worden. Want Yitzhak Rabin werd gezien als het kloppende hart van Israël. Leegte, angst en desoriëntatie zijn op dit moment overheersende gevoelens, naast het verdriet en de woede op de moordenaar. Het Israëliërsche volk heeft er met de moord op Rabin een probleem bij gekregen.

Naast de voortdurende Arabische dreiging ontwikkelden zich binnen de orthodoxe joodse gemeenschap sterk nationalistische groeperingen, vaak

Dominicus reeks

doorspekt met religieus fundamentalisme. Zij zijn uit op een strenge scheiding van het gematigder deel van de bevolking. De strijd die zij daarvoor leveren is gaandeweg zo hard geworden dat sommigen op termijn zelfs vrezen voor een burgeroorlog.

Uit een artikel van Anet Bleich blijkt dat het zover echter niet hoeft te komen. Zij erkent dat de interne polarisatie onder de regering van Rabin en Peres bitterder is geworden. Dit is volgens haar echter vooral een gevolg van het betrekkelijk hoge tempo waarin het vredesproces zich in de afgelopen periode voltrok, gekoppeld aan het

wantrouwen van een groot deel van de Israëliërs dat grote moeite heeft zich Israël anders voor te stellen dan het vertrouwde 'bedreigde bastion' voor de joodse bevolking.

Tegelijkertijd is er een groeiend aantal burgers dat de vrede een kans wil geven en open staat voor wat het 'nieuwe Israëliëse denken' zou kunnen worden genoemd. In het post-Rabin Israël tekent zich mede daardoor het begin van een kentering af. Gematigd rechts is geschrokken van de nationalistische uitbarsting. Een nieuwe scheiding voltrekt zich daarom tussen degenen die bereid zijn hun politieke conflicten geciviliseerd en overeenkomstig de democratische spelregels uit te vechten (links en gematigd rechts) en de religieus-nationalistische ultra's die langs deze weg geïsoleerd zouden kunnen worden. Volgens Bleich zou van deze trend, ondersteund door Israëls bondgenoten en Arabische medestanders, een positieve prikkel uit kunnen gaan op de door Rabin en de zijnen ingezette vredesmissie.

WRAAK VOOR MOORD OP EXREMIST SHQAQI

Binnen vierentwintig uur na de begraving van de door de Mossad om het leven gebrachte leider van de Islamitische Jihad, de terrorist Shqaqi, werden in de Gazastrook twee autobommen tot ontploffing gebracht in de buurt van joodse doelen. Daarbij raakten elf Israëliërs zwaar gewond en kwamen de twee daders om het leven. De acties golden als een wraakactie voor de moord op Shqaqi op het eiland Malta, eerder die week. Uit islamitische bronnen kwam naar voren dat de nieuwe leider van de Jihad, Ramadan Abdallah Shallah, had opgeroepen tot het plegen van dergelijke acties.

Opvallend was dat na de beide terreurdaden een periode van relatieve stilte aanbrak. Als reden wordt geopperd het feit dat de fundamentalistische beweging Hamas de PLO tegemoet wil komen inzake de verkiezingen van januari 1996. Na terugkeer uit Sudan, waar Hamas-

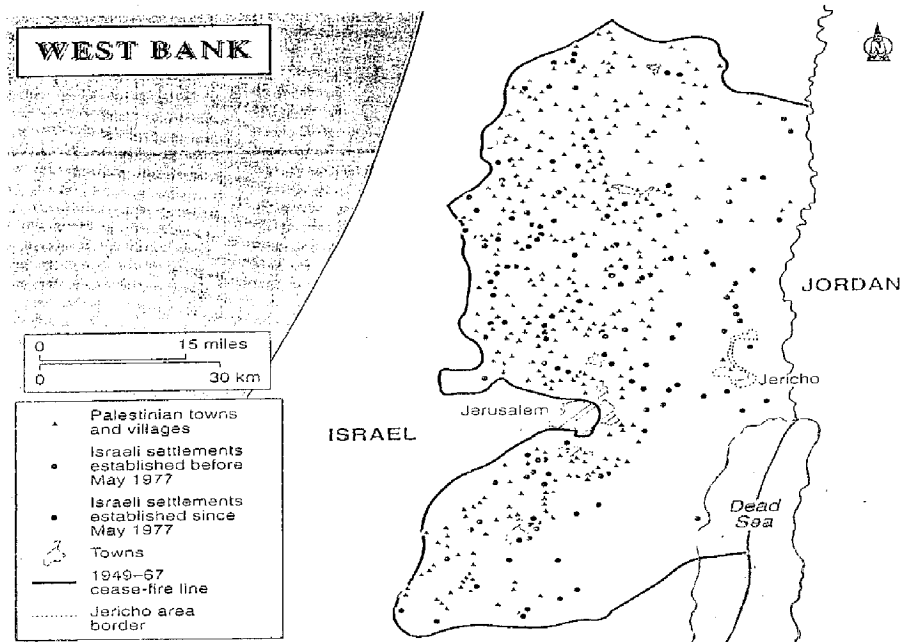
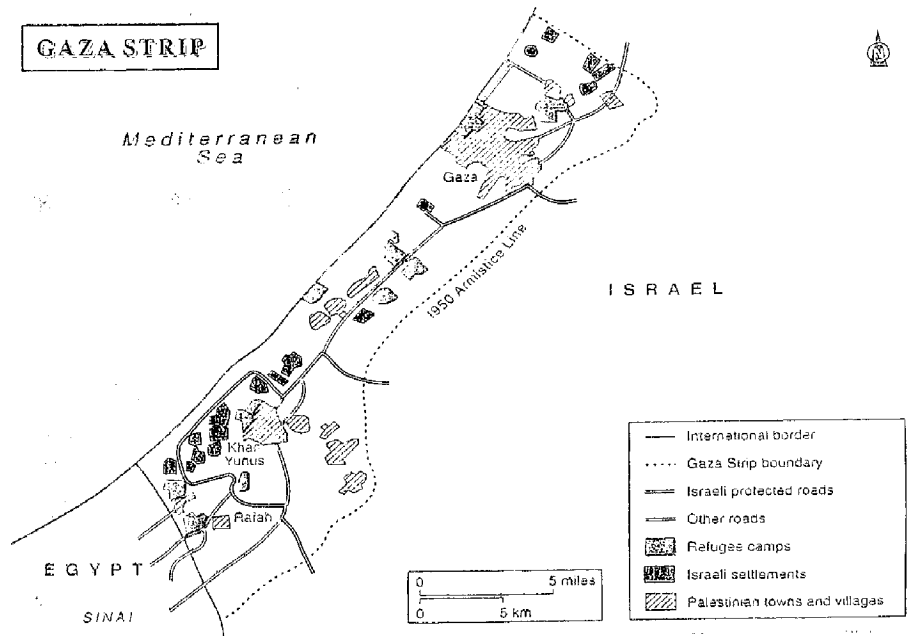
leiders uit Gaza met de Hamas-top in ballingschap overleg voerde, bleek een meerderheid binnen Hamas de verkiezingen te steunen en de gewapende terreur tegen Israël binnen afzienbare tijd te willen staken.

ARABISCHE STORM OVER AMBASSADE VS

De Palestijnen hebben met verontwaardiging kennis genomen van het feit dat het Amerikaanse Congres heeft ingestemd met het verplaatsen van haar ambassade in Israël van Tel Aviv naar Jeruzalem medio mei 1999. Arafat beschouwde de beslissing als gevaarlijk en niet in overeenstemming met de letter en geest van het vredesproces. De verplaatsing van de ambassade wordt

in islamitische kringen beschouwd als een onderwerping van de VS aan een sterke joodse lobby. Daarnaast kregen ook de Arabische staten kritiek voor hun laffe politieke opstelling en angst om weerstand te bieden aan de Amerikaanse hegemonie.

De Palestijnen weten zich in deze zaak gesteund door een zeer afwijzende houding van onder meer Iran en Saoedi-Arabië. Daarnaast sprak de houding van de Egyptische minister van Buitenlandse Zaken, Amr Musa, voor zich. Hij zei met afgrijzen te kijken naar regimes die zich een enorme moeite getroosten vrede te sluiten met Israël terwijl dit land Jeruzalem nog steeds bezet houdt.

DE BEZETTE GEBIEDEN

tlnt Y. Vissers

Voor dit overzicht is o.a. gebruik gemaakt van de volgende periodieken: De Volkskrant; Het NRC Handelsblad; the Economist; the International Herald Tribune; Jane's Intelligence Review.

VOORGESCHIEDENIS

Het Israëliisch-Arabisch conflict kreeg een nieuw hoogtepunt in december 1987 toen de Intifada (opstand) in de Bezette Gebieden uitbrak. Hoewel de Intifada was begonnen als een spontane uitbarsting van woede en frustratie, veranderde deze volksofstand al gauw in een nieuw soort strijd, met een tweeledig doel om de Israëliische bezetting onhoudbaar te maken, maar ook om de Palestijnen wakker te schudden, dat ze niet meer hoefden te rekenen op steun van buiten de grenzen door guerillastrijders of Arabische landen.

Terwijl voorheen het verzet van de Palestijnen in de Israël omringende landen de meeste aandacht kreeg, waren het nu de stenengooiers van de Gazastrook en de Westelijke Jordaanoever die in het voetlicht traden. Uit dit broeinest van onrust ontstond een aantal nieuwe militante groeperingen, waaronder de Hamas en de Islamitische Jihad.

HAMAS

In 1988 werd de Islamitische Verzetsbeweging, beter bekend onder de acroniem Hamas, opgericht als afsplitsing van de Moslim Broederschap. De Broederschap, die al decennia lang een rol speelde in Egypte, mocht in 1972 als liefdadigheidsinstelling een organisatie in de Bezette Gebieden opzetten, mede omdat zij sociaal-islamitische veranderingen bepleitten zonder gebruik van geweld. Tijdens de Palestijnse intifadah ont-

stond er een voedingsbodem voor een militante zijtak, die zich verzette tegen de Israëliische bezetter.

Hamas streeft na de onafhankelijkheid van de voormalige Ottomaanse provincie van Palestina en het stichten van een islamitische samenleving conform de richtlijnen van de Koran. Zij voert zowel een gewapende strijd tegen Israël als een politiek engagement met de PLO. Hamas is fel gekant tegen het in 1993 getekende PLO-Israëliische vredesakkoord en erkent Yasser Arafat niet als de vertegenwoordiger van het Palestijnse volk.

Hamas probeert invloed uit te oefenen op alle facetten van de maatschappij en steun te verwerven in alle lagen van de Palestijnse bevolking. Volgens schattingen zou zij mogelijk door twintig à veertig procent van de bevolking in de Bezette Gebieden worden gesteund. Veel Palestijnen steunen de beweging omdat de Hamas een uitgebreid sociaal netwerk van moskeeën, klinieken en scholen bestuurt ten behoeve van de sociaal armen.

DE ORGANISATIE

De Hamaskern bestaat uit gematigden, behorende tot de politieke tak, en militanten, opgenomen bij de militaire vleugel e.g. de al-Qassem Brigades. De gematigden zijn doorgaans van middelbare leeftijd die politiek actief werden tijdens de Intifada. Zij zijn goed opgeleid en behoren tot de beroepsbevolking. Veel zijn verbonden aan de Islamitische Universiteit in Gaza. Deze groep ziet de toekomst van de beweging in het creëren van een publiek draagvlak om zodoende een politieke rol af te dwingen. De politieke doelstellingen bestaan o.a. uit het opleggen van strenge islamitische wetten, normen en kledingsvoorschriften. De geestelijke leider van deze tak (en tevens oprichter van de Hamas) is de charismatische, paraple-

gische Sjeik Ahmed Yassin die in Israël gevangen zit. Het hoofd van het politieke bureau is Musa Abu Marzouk.

De militaire vleugel is genoemd naar een Syrische geestelijke, Izzedine Qassam, die tijdens de Palestijnse Mandaatperiode in de jaren twintig en dertig tegen de Fransen, Britten en joden vocht. Haar leden bestaan voornamelijk uit jongeren, soms minderjarigen, en overgelopen militanten van de Moslim Broederschap. De al-Qassam Brigades tellen enkele honderden strijders die georganiseerd zijn in kleine, autonome, supergeheime cellen van twee à drie man. In de begin jaren 90 werden zij door leden van de Moslim Broederschap en Afghanistanveteranen opgeleid. Tegenwoordig gebeurt dat door Iraanse Revolutionaire Gardisten in Hizbollah-kampen in Libanon. Hamas is in 1991 begonnen met terroristische aanslagen op Israëliische doelwitten. Vanaf 1993 zijn er meer dan honderd Israëliische burgers omgekomen door acties van de al-Qassem Brigades. De woordvoerder van de militaire vleugel is de in Jordanië woonachtige Ibrahim Ghosheh.

De Hamasorganisatie is opgedeeld in vier sectoren, één in de Gazastrook en drie op de Westelijke Jordaanoever. Elke sector heeft een eigen commando; allen rapporteren aan een in het buitenland gevestigde leiderschap. In iedere sector zijn Hamasaanhangers georganiseerd in Dawa-groepen, die sociale en religieuze centra besturen. Islamitische activisten worden gerecrueteerd in de jeugdbeweging, Jihaz Ahdath. De leden van deze beweging organiseren demonstraties, bestenigen Israëliische troepen, verspreiden propagandablaadjes en schrijven muurleuzen.

Hamas heeft terrorisme, zelfmoordacties en bomaanslagen gebruikt in haar strijd tegen Israël. Naar aanleiding van de rapprochement tussen de PLO en de Hamas, heeft de geestelijke leider Sjeik Yassin zijn beweging opgeroepen tot terughoudendheid

waarop de al-Qassem Brigades (met tegenzin) verklaarden alleen vergeldingsacties te zullen uitvoeren. Het is te verwachten dat wanneer Hamas een geaccepteerde politieke beweging wordt, een splintergroep zal ontstaan die de terreuracties zal voortzetten. Immers er bestaan al van Hamas afgesplitste groeperingen zoals de National Islamitische al-Massar Beweging.

ISLAMITISCHE JIHAD

Een tweede militante beweging in de Bezette Gebieden is de Islamitische

Jihad. Zij heeft echter veel minder aanhang dan de Hamas; Palestijnse steun aan de Jihad wordt geschat op 5%. Omdat zij relatief weinig populariteit geniet in de Bezette Gebieden heeft de PNA hard tegen haar opgetreden. Volgens de Palestijnse Nationale Autoriteit (PNA) zou de Islamitische Jihad door Syrië en Iran worden bestuurd. De onlangs vermoorde leider van de Islamitische Jihad Dr. Fathi al-Shqaqi was woonachtig in Damascus. De 40-jarige Ramadan Abdallah Shallah volgt hem op als leider van de beweging.

De Islamitische Jihad is een versplinterde beweging met negen facties in de Gazastrook. Zij bepleit de gewapende strijd in de Gazastrook, de Westelijke Jordanoever en Israël, en is fel gekant tegen elke Arabisch-Israëlische vredesovereenkomst. De Jihad is onverzoenlijker dan de Hamas: in haar vaandel staat de vernietiging van de staat Israël als voorwaarde voor het vestigen van een religieus-islamitische rijk in de hele Arabische wereld. Vrede in het Midden-Oosten is voor de Jihad pas mogelijk als Israël van de kaart geveegd wordt.

HET MIDDEN-OOSTEN

ZOWEL REDEN VOOR OPTIMISME ALS PESSIMISME

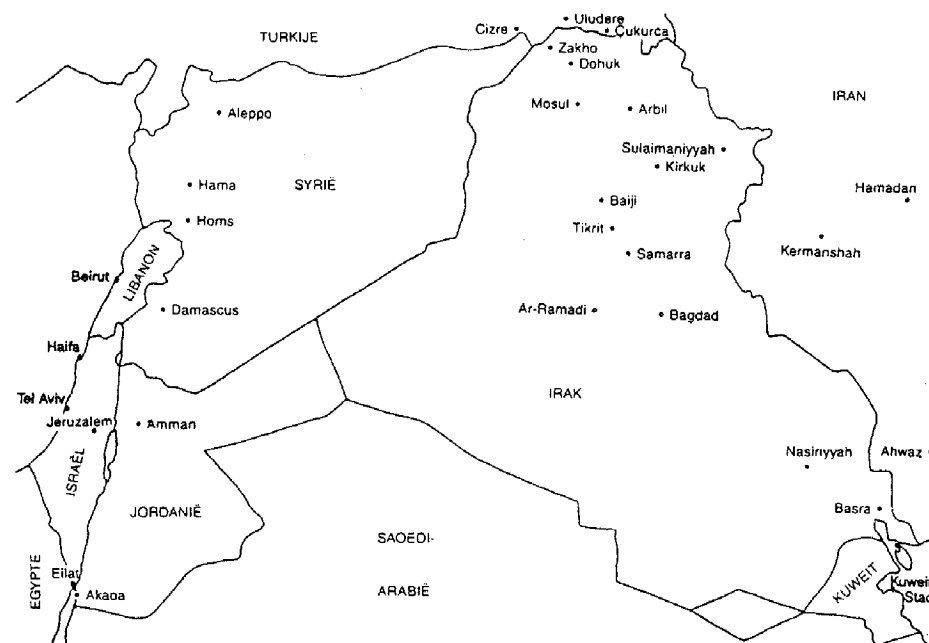
door Y. Vissers

Het vredesproces in het Midden-Oosten neemt een nieuwe wending. Terwijl de Palestijns-Israëlische relaties lijken te verbeteren, onderkennen de Israëlische betrekkingen met Syrië een verslechtering.

Het Oslo-akkoord tussen Israël en de PLO is in een uitvoerende fase beland en de betrekkingen tussen Israël en Jordanië lijken zich, zeker op economisch vlak, verder te verdiepen. Daarentegen, zijn de vorderingen in het vredesproces met Syrië, en in het verlengde daarvan Libanon, voorlopig vastgelopen. Samen met de recente moord op de Israëlische president Rabin geeft dit weer een sombere beeld voor de toekomst.

Voor dit overzicht is onder andere gebruik gemaakt van de volgende periodieken: De Volkskrant, Het NRC Handelsblad, De Telegraaf, Le Monde, the Economist, the International Herald Tribune en the Times.

NOORD ARABIË

Het Midden-Oosten, een politieke geschiedenis

economische top voor het Midden-Oosten en Noord-Afrika geopend in Amman. Ongeveer 600 vertegenwoordigers uit 60 verschillende landen deden hieraan mee. De driedaagse conferentie had tot doel de economische strategie voor de regio Midden-Oosten (verder) uit te stippelen. Gemakkelijk is dat niet omdat het vredesproces in feite pas in 1991 was begonnen. Zo blijft het vredeskamp beperkt

tot Israël, Jordanië, Egypte en de Palestijnse Autoriteit. Syrië en Libanon hadden in ieder geval de uitnodiging afgeslagen omdat ze niet geloven in normalisering van de handel voordat er een politieke oplossing komt. Ook

veel Palestijnse zakenlieden hadden weinig zin in een economische top omdat de Palestijnse autonome gebieden economisch gewurgd worden door Israëlische maatregelen zoals het afsluiten van de grenzen.

Israël presenteerde meer dan 200 projecten(opties) met een waarde van bijna veertig miljard gulden. Israëlische economische ambities leken weer de

JORDANIË

ECONOMISCHE TOP

Op 29 oktober werd de tweede

boventoon te voeren in Amman, net zoals vorig jaar oktober bij de eerste economische top in Casablanca, Marokko. Toen waren Israëlische politici en zakenlieden zeer dominant aanwezig waardoor de indruk werd gewekt dat Israël een economische hegemonie in het Midden-Oosten nastreeft.

Toch probeerde Israël de nadruk te leggen op toekomstige samenwerking met het bestaande vredeskamp. Er werden bijvoorbeeld gezamenlijke toeristische projecten gepresenteerd, waaronder de ontwikkeling van een "riviera" in de zuidoost hoek van de Middellandse Zee. Verder zijn er plannen voorgedragen om de elektriciteits- en gaspijpnetwerken op elkaar aan te sluiten, verkeers- en spoorwegen door te trekken, bruggen en grensovergangen te openen en speciale vrijhandelszones op te zetten. De Israëlische chemische industrie en een Jordaanse fosfaatfabriek hebben in ieder geval een overeenkomst getekend voor het opzetten van een gezamenlijke onderneming voor het winnen van broom uit de mineralen van de Dode Zee.

De Nederlandse staatssecretaris voor buitenlandse handel Anneke van Dok van Weele heeft in het kader van de economische top plannen gepresenteerd voor de modernisering van de luchthaven van de hoofdstad Amman, de aanleg van een 300 km lange spoorlijn van Amman naar de zuidelijke havenstad Akaba en een toeristisch project. Mede door de nieuwe investeringsmogelijkheden in Jordanië heeft Nederland besloten een ambassade in de Jordaanse hoofdstad te openen.

SYRIË

DREIGING IN DE VS

Op 3 augustus heeft Jordanië een verdachte van de bomaanslag in 1993 op het World Trade Center in New York uitgeleverd aan de Verenigde Staten. De verdachte, de 24-jarige Iyad Mahmoud Ismail Najem, is een Jordaanse van Palestijnse origine. Hij zou de bestelwagen hebben bestuurd

waarmee de bom het WTC is binnen gereden. Hem wacht een levenslange gevangenisstraf.

Op 21 augustus werd naar aanleiding van een bommelding het vliegverkeer op de drie commerciële vliegveldens van New York tijdelijk ontregeld. De vliegvelden hadden eerder extra strenge veiligheidsmaatregelen genomen nadat een aantal extremistische Palestijnse groeperingen dreigingen geuit had. Met name de arrestatie van Hamas-lid Musa Abu Marzook in New York en de mogelijke uitlevering aan Israël van deze Palestijn had kwaad bloed bij deze extremistische groeperingen gezet.

Als gevolg van de opgevoerde dreigementen liet de Clinton-regering in niet mis te verstane bewoordingen aan het regime in Damascus weten dat zij niet blij is met de aanhoudende Syrische steun aan de Hizbollah, de Hamas en andere extremistische groeperingen. De Verenigde Staten gingen zelfs zo ver om te stellen dat ze Syrië verantwoordelijk zou houden voor de proliferatie van dreigementen.

SNELLE VREDE LIJKT VAN DE BAAN

Bij monde van een vooraanstaand lid van de Israëlische Arbeiderspartij werd op 9 oktober gezegd dat Israël de hoop op een snelle vrede met Syrië had opgegeven. De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken zou niet meer aangemoedigd worden te bemiddelen tussen de twee aartsvijanden. Vóór de parlementsverkiezingen in november 1996 wil Israël alle aandacht op het autonomieproces van de Palestijnen richten.

Toch lijken de mogelijkheden niet van de baan, mits de Verenigde Staten zich op actieve wijze inzetten voor het vredesproces. De vredesformule is bekend: Israëlische terugtrekking uit de Golan en Zuid-Libanon in ruil voor diplomatieke en economische betrekkingen, open grenzen en effectieve veiligheidsgaranties. De twee landen verschillen echter nog drastische van mening op een aantal essentiële punten:

- de Israëlische regering lijkt bereid (hoewel nog niet officieel) zich terug te trekken tot de pre-1948 internationale grens, terwijl Syrië eist dat Israël zich tot de pre-1967 confrontatielijn terugtrekt. De door Syrië beoogde grens ligt ten westen van de internationale grens en omvat een aantal strategisch belangrijke gebieden waaronder de helling van de Rivier Banyas (belangrijkste zijrivier van de Rivier Jordaan), posities langs de oost-oever van het Meer van Tiberias en het Hamat-Gader drielandpunt van Syrië, Jordanië en Israël.

- Syrië eist een enkelvoudige terugtrekking van hooguit een jaar waarna diplomatieke betrekkingen aangeaan kunnen worden terwijl Israël een gefaseerde (met drie fases) terugtrekking wenst met diplomatieke betrekkingen na de eerste fase.

- Israël wil waarschuwingsstations op de Golan en de Berg Hermon als onderdeel van een veiligheidsregeling, terwijl Damascus alleen luchtverkenning zal toestaan door een bevriende buitenlandse partij (lees: de Verenigde Staten).

Met name dit laatste punt was de reden waarom het overleg in juli stakte.

Zolang er geen vredesakkoord is, zal Syrië zich vijandelijk opstellen jegens Israël en zijn militair arsenaal, bestaande o.a. uit ballistische raketten en chemische koppen, blijven uitbreiden. Verder zal Syrië, samen met zijn strategische bondgenoot Iran, het Israëlische vredesproces met de Palestijnen proberen te torpederen.

Begin november was de Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken Warren Christopher weer in Damascus om te praten over de mogelijke hervatting van het Israëlisch-Syrische vredesproces. Christopher was ervan overtuigd dat Syrië nog steeds op vrede aanstuurt. Premier Rabin en Israëlische minister van Buitenlandse Zaken Shimon Peres hebben de mogelijkheid hernieuwde vredesbesprekingen te voeren vóór de parlementsverkiezingen in november 1996 niet geheel uitgesloten.

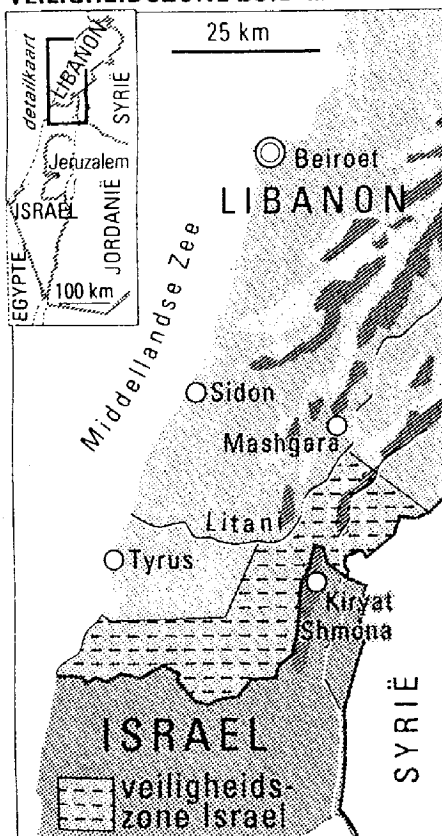
LIBISCH-PALESTIJNSE VLUCHTELINGEN

Op 18 oktober besloot Syrië de meeste van de 600 door Libië uitgewezen Palestijnse vluchtelingen met Syrische papieren op te nemen. Een week eerder weigerde Syrië dit nog te doen. Deze Palestijnen hadden na hun uitwijzing dagenlang vastgezet op een Cyprische veerboot alvorens ze met twee schepen naar de Syrische haven Latakia waren overgebracht.

De Libische leider Kolonel Muammar Gaddafi had aanvankelijk 30.000 Palestijnen uit zijn land verwijderd zogenaamd uit ontevredenheid over het getekende akkoord tussen Israël en de PLO. Vermoedelijk heeft Gaddafi het akkoord aangegrepen om illegale Palestijnse gastarbeiders uit te zetten.

LIBANON

VEILIGHEIDSZONE ZUID-LIBANON

NRC Handelsblad, 23 oktober 1995

KHIAM

Begin oktober is de beruchte Kham gevangenis in het Israëlisch bezette Zuid-Libanon opengesteld voor zeven medewerkers van het Rode Kruis. Deze gevangenis, die bestuurd werd

door de Israëlische proxy-militie, het zuidlibanese Leger, was lange tijd het toonbeeld van Israëlische tolerantie van oorlogsmisdaden die alle normen te buiten gingen. Het besluit nu om de geheimzinnigheid rondom Kham weg te nemen wordt door Midden-Oostenkenners gezien als een vredesgebaar richting Libanon c.q. Syrië.

VERLENGING PRESIDENTIËLE AMBTSTERMIJN

Op 24 november zou het presidentiële mandaat van Elias Hrawi aflopen. Volgens de Libanese grondwet kan de president, die doorgaans een christen moet zijn, slechts één ambtstermijn van zes jaar dienen. Syrië, dat verwickeld is in een vredesproces met Israël, wenst echter niet afgeleid te worden door onverwachte ontwikkelingen in zijn vazalstaatje Libanon, en wil derhalve dat Hrawi nog eens drie jaar in functie blijft.

Voor deze constitutionele coup moest er een grondwetswijziging met goedkeuring van het Libanese parlement plaats vinden. Op 19 oktober kreeg president Alawi deze vereiste steun van het parlement. Het stemde met een meerderheid van 110 van de 128 parlementsleden in met deze grondwetswijziging.

De christelijk-maronitische patriarch Nasrallah Sfeire, die zich ontwikkeld heeft tot de authentieke woordvoerder van de oppositie, keurde het besluit af en noemde het ondemocratisch. De ironie wil dat de eerste Libanese burgeroorlog in 1958 het gevolg was van president Camile Chamouns ongrondwettelijke ambtsverlenging.

ZUID-LIBANON

Op 12 oktober zijn drie Israëlische soldaten in de oostelijke sector van de zogeheten veiligheidszone van Zuid-Libanon gedood toen een bom, langs de weg waar ze over reden, ontplofte. Hetzelfde overkwam zes Israëlische soldaten van dezelfde Golani elite-eenheid enkele dagen later op 15 oktober. Onlangs ontsnapte Israëls opperbevelhebber Amnon Lipkin-Shahak

aan een dergelijke aanslag. Hizbollah heeft de verantwoordelijkheid voor deze aanslag opgeist.

In het afgelopen jaar heeft het Israëlische leger de nadruk van zijn veiligheidstactiek in Zuid-Libanon verlegd van waarnemingsposten, die kwetsbaar voor guerilla-aanvallen zijn, naar kleinschalige patrouilles. Deze patrouilles zijn kwetsbaarder voor mijnen. Sinds begin dit jaar zijn er 24 Israëliërs (waarvan 22 soldaten), 24 Libanezen en 80 Hizbollah-strijders omgekomen.

Naar aanleiding van de twee incidenten in Zuid-Libanon heeft de Israëlische leger staf besloten troepenversterkingen naar het gebied te sturen en alle verlofrekesten uit te stellen. Als reactie hierop heeft Libanon zijn troepen in een verhoogde staat van paraatheid gebracht. Het Israëlische kabinet heeft echter tijdens een speciale zitting van afgezien een grote militaire operatie in Zuid-Libanon te voeren. Het opperbevel van het leger heeft wel de vrije hand gekregen om Hizbollah op iedere plaats in Libanon te treffen.

Waarnemers in de regio wijzen erop dat Syrië furieus heeft gereageerd op het Israëlische uitgangspunt dat vóór de Israëlische parlementsverkiezingen van november volgend jaar geen vrede valt te sluiten met Damascus. Er bestaat daarom het vermoeden dat Syrië de Hizbollah vrij spel heeft gegeven in Zuid-Libanon. Tijdens de vredesbesprekingen tussen Israël en Syrië eerder dit jaar vonden er aanmerkelijk minder incidenten plaats. De tweede man van Hizbollah, Naim Qasem, ontkende ieder verband tussen de impasse in de Israëlisch-Syrische vredesonderhandelingen en de oplopende spanning in Zuid-Libanon.

Er staat Israël niets in de weg om tegen de Hizbollah in Libanon op te treden. Het Israëlische leger is wel vastberaden niet op Libanese dorpen te schieten conform een uit 1993 getekende overeenkomst met de Hizbollah waarbij beide partijen zouden afzien van beschietingen op burgerdoelen.

Hizbollah heeft met hervatting van Katoesja-raketaanvallen op Noord-Israël bedreigd indien er in de Libanese dorpen doden zouden vallen. In Israël zijn stemmen op gegaan om

unilateraal uit Zuid-Libanon terug te trekken. Het zou de enige manier zijn om Noord-Israël te beschermen. De Israëlische regering heeft zich ook bereid getoond om hierover met de

Libanese regering te praten, vóór een vredesverdrag met Syrië tot stand komt. Israël stelt wel als eis dat het eerst drie maanden rustig blijft in Zuid-Libanon.

MILITANTE GROEPEREN

ZUID-LIBANON

tlnt Y. Vissers

Voor dit overzicht is o.a. gebruik gemaakt van de volgende periodieken: *De Volkskrant*; *Het NRC Handelsblad*; *the Economist*; *the International Herald Tribune*; *Jane's Intelligence Review*.

VOORGESCHIEDENIS

Zuidelijk Libanon is een afgebakend gebied ten zuiden van de Awali Rivier, in het westen begrensd door de Middellandse Zeekust en in het oosten door de Berg Hermon, die de grens vormt met Syrië. De belangrijkste steden zijn de twee havenplaatsen Tyre en Sidon. De meerderheid van de bevolking in het zuiden van Libanon behoort tot de sjiitische stroming van de islam (andere concentraties van sjiiten bevinden zich in de zuidelijke voorsteden van Beiroet en de Beka'a-vallei). Van oudsher werd het gebied bestuurd door lokale krijgsheren maar deze sociaal-maatschappelijke structuur werd onherroepelijk beschadigd door de lange burgeroorlog en de grote aantallen buitenstaanders (Palestijnen, Syriërs en Israëliërs) die zich met de Libanese binnenlandse aangelegenheden gingen bemoeien.

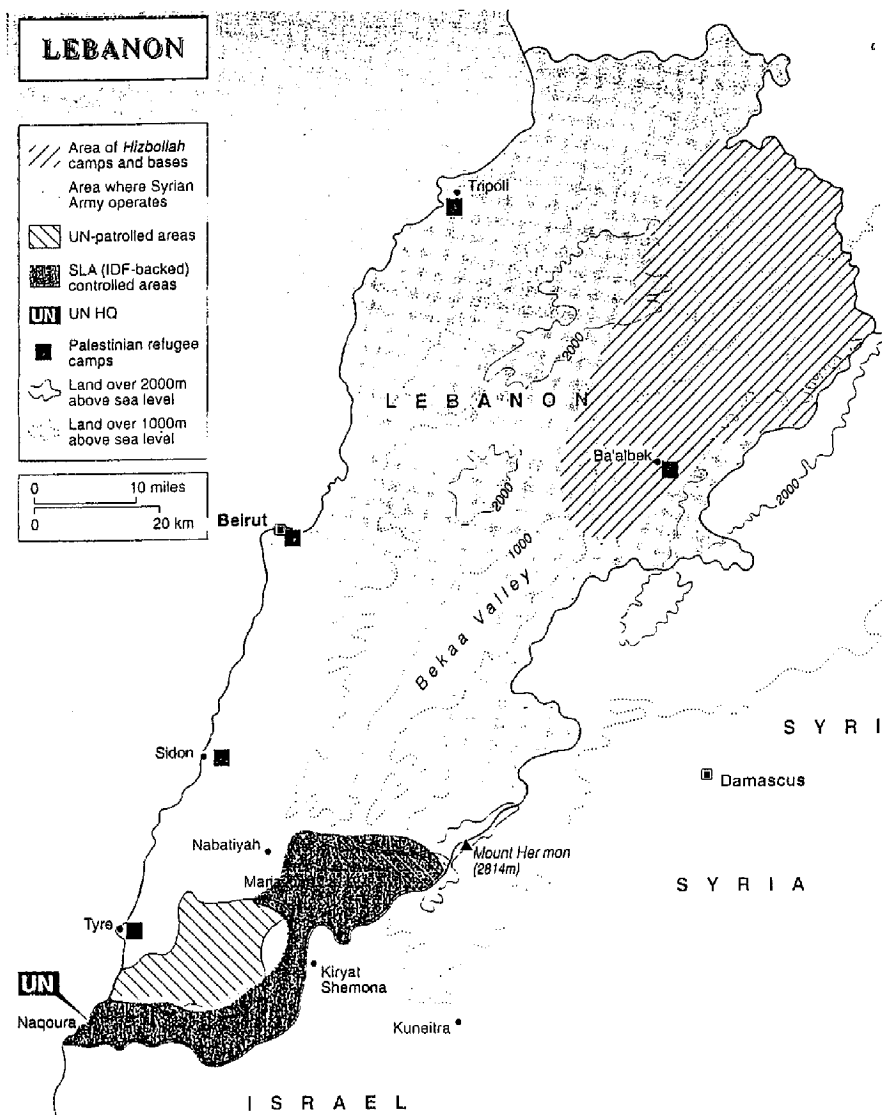
De huidige situatie in Zuid-Libanon is grotendeels te wijten aan de grote instroom van Palestijnse vluchtelingen in 1948 en 1970. De eerste toevloed vond plaats als gevolg van de oprichting van Israël en de tweede nadat Jordanië ontheemde Palestijnen het land uitwees, waarbij tevens de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO) haar operaties moest verplaatsen naar Libanon. In de jaren zeventig had de PLO de facto een staat binnen een staat gecreëerd, die de

Libanese soevereiniteit aantastte. Dit gebied in zuidelijk Libanon, dat bekend stond als Fatah-land, herbergde 20.000 PLO-strijders en droeg voor 15% bij aan het Libanese Nationaal Produkt.

In 1975 begon de burgeroorlog toen de Libanese regering, onder aanvoering van de christelijke vertegenwoordiging, de groeiende invloed van de Palestijnen wilde indammen. Israël, dat jarenlang belaagd werd door terroristische aanslagen vanuit zuidelijk

Libanon, maakte gebruik van de chaos om een veiligheidszone in Zuid-Libanon in te stellen. Libanees-christelijke dorpen langs de grens met Israël werkten samen met de Israëliërs tegen de PLO in ruil voor veiligheidsgaranties en toegang tot de Israëlische markt. Een afgescheiden eenheid van het Libanese leger, onder leiding van majoor Saad Haddad, bewaakte dit grensgebied tegen de PLO-strijders.

In 1978 vielen de Israëlische Defensiestrijdkrachten (IDF) Libanon binnen in een poging het gebied tot aan de Litani Rivier te zuiveren van PLO-guerilla's. De Verenigde Naties riepen

international institute for strategic studies, 1995

Israël op zich terug te trekken uit Libanon. Een VN vredesmacht, UNIFIL (UN Interim Force in Lebanon), moest de terugtrekking monitoren en fungeerde tevens als buffer tussen Israël en de Palestijnen. In 1982 maakten de IDF opnieuw gebruik van de interne wanorde en vielen Libanon weer binnen. Zij trokken op tot Beiroet in een poging de Palestijnen uit Libanon te jagen.

Halverwege 1985 hadden de IDF zich bijna volledig terug getrokken maar lieten in hun plaats een Libanese paramilitaire strijdgroep achter. Deze strijdgroep, genaamd het Zuid-Libanese Leger (SLA), was een uitvloeisel van Haddads legerenheid en staat onder leiding van generaal Antoine Lahad. Sindsdien bewaakt dit Israëlische proxy-leger, bestaande uit vijftienghonderd tot drieduizend christenen, druzen en ook sjiietische moslims, een 13 tot 15 kilometer brede veiligheidsstrook langs de Israëlische grens in Zuid-Libanon. Binnen deze veiligheidszone, die 11% van het totale Libanese landoppervlak bedraagt, bevinden zich meer dan honderd grotere en kleinere dorpen met in totaal tussen de honderdvijftigduizend en tweehonderdduizend mensen. Het SLA wordt bijgestaan door ongeveer duizend tot twaalfhonderd Israëlische troepen.

Vanaf 1986 bestaat de bedreiging voor Israël uit de sjiietische militante bewegingen, Hizbollah en Amal, en enkele niet-PLO gezinde Palestijnse randgroeperingen.

HIZBOLLAH

De krachtigste beweging in zuidelijk Libanon is de Hizbollah, de Partij van God. Deze sjiietische groep ontleent haar religieuze inspiratie aan de leer van de 60-jarige in Irak woonachtige geleerde, Sjeik Fadlallah, die claimt een afstammeling te zijn van de profeet Muhammad. De beweging werd opgericht in 1982, na de Israëlische inval in Libanon, toen Iran een aantal radicale sjiietische groeperingen bijeenbracht. Tijdens de Libanese burgeroorlog stond zij bekend om gijzelingen

van buitenlanders en zelfmoordacties tegen buitenlandse vestigingen zoals de aanslag in 1983 op de Amerikaanse barakken in Beiroet. Na de burgeroorlog, die in 1991 afliep, bleef de Hizbollah de enige bewapende groepering in Libanon. Vanaf die periode is zij, gesteund door Iran en Syrië (met een geschatte jaarlijkse bijdrage van US \$100 miljoen), de strijd tegen de Israëlische bezetting in Zuid-Libanon gaan intensiveren. Naast het militaire verzet is de Hizbollah actief op het sociaal-economische vlak. Zij bemoeit zich o.a. met herstelwerkzaamheden, distributie van voedsel, onderwijs, gezondheidszorg, televisie- en radio-uitzendingen en andere diensten ten behoeve van de zuidlibanese sjiietische bevolking.

De Hizbollah is in de loop der tijd duidelijk veranderd van een kleine terroristische groepering tot een grote gedecentraliseerde organisatie. Haar uiteindelijke doel is de oprichting van een islamitische staat in Libanon. Onder leiding van de huidige secretaris-generaal Sjeik Hassan Nasrallah probeert de Hizbollah een belangrijke plaats te verwerven in de Libanese politiek als "mainstream"-partij. Zij beoogt de parlementaire vertegenwoordiging van de Libanese sjiieten. In de eerste verkiezingen na de burgeroorlog in 1992 veroverde de Hizbollahpartij 8 van de 128 parlementszetels.

STRUCTUUR VAN DE BEWEGING

De structuur van de Hizbollah-beweging bestaat uit een secretaris-generaal, een zeven man tellende uitvoerende raad en een Majlis al-Shura (parlement), het hoogste beleidsorgaan.

Sjeik Nasrallah, die in 1993 werd herkozen, is de derde secretaris-generaal van de Hizbollah. Hij staat bekend als een radicale islamiet die nauwe banden onderhoudt met de Iraanse geestelijke Ali Akbar Mohtashemi. Hij begon als een operationele commandant van Hizbollah-guerilla's en volgde in 1992 de door Israël ver-

moorde Sjeik Abbas al-Musawi op als secretaris-generaal van de beweging. Geïnspireerd door het electorale succes van het FIS (het Islamitische Heilsfront) in Algerije besloot hij een politieke koers te varen met de partij. Hierdoor heeft hij moeten twisten met de aanhangers van de overleden eerste secretaris-generaal, Sjeik Subhi al-Tufayil, die onvermurwbaar gekant was tegen deelname in de seculiere Libanese politiek. Deze "hardliners" hebben dit jaar nog kunnen voorkomen dat één van de Hizbollah parlementsleden zou worden opgenomen in het kabinet van nationale eenheid van premier Hariri.

Sheikh Hassan Nasserallah, leader of Hizbollah. (Photograph: AFP)

Jane's intell review, februari 1995

De uitvoerende raad is in juli 1995 opgericht om de Hizbollah activiteiten effectiever te coördineren. Daarbij is een Jihad Raad opgezet ter aansturing van het militaire comité, en een politieke raad ter vervanging van het Politburo. De raad bestaat uit: de secretaris generaal Nasrallah; de vervangende secretaris-generaal Sjeik Naim Kasseem; Hoessein Khali; hoofd van de politieke raad Muhammad Raad; Sjeik Muhammad Yazbek; hoofd van de Jihad Raad Sjeik Hachem Safieddine; en Abdallah Kassir.

De meest vooraanstaande regionale Hizbollah-geestelijken en -commandanten maken deel uit van het Majlis

al-Shura. Elke regio heeft verder zijn eigen regionale Majlis al-Shura (sub-parlement) die de richtlijnen van het centrale orgaan probeert te implementeren. Het overkoepelende Majlis al-Shura heeft zeven gespecialiseerde comités, waarvan de drie belangrijkste zich bemoeien met militaire, politieke en sociale zaken.

Onder het militaire comité valt het Speciale Veiligheidsapparaat (SSA), dat verantwoordelijk is voor zowel inlichtingen als interne veiligheid. Dit apparaat is onderverdeeld in:

- een centrale veiligheidstak die onder andere gijzelingsacties heeft uitgevoerd;
- een preventieve veiligheidspoot die voor de beveiliging van belangrijke Hizbollah-leden zorgt en;
- een buitenlandse veiligheidspoot die terroristische acties buiten Libanon coördineert.

De laatste wordt ervan verdacht de mislukte bomaanslag op de Israëlische ambassade in Thailand, de aanslag op de Israëlische ambassade in Engeland, de aanslagen op joodse doelen in Argentinië en de vliegtuigbom boven Panama te hebben uitgevoerd.

MILITAIRE VLEUGEL

De militaire vleugel van de Hizbollah, het Islamitisch Verzet (Islamic Resistance), werd in 1983 opgezet. Thans zijn er in Libanon tussen de driehonderd en duizend guerilla-strijders die gesteund worden door nog eens tweeduizend tot vijfduizend gewapende sympathisanten. Iran is de belangrijkste leverancier van wapens en zowel Syrië als Libanon functioneren als doorgeefluik. De Hizbollah-strijders worden vermoedelijk ook betaald door Iran.

Vanaf 1993 is het Islamitisch Verzet veranderd in een subversieve organisatie met een nieuwe commando-structuur. Het probeert zich zo weinig mogelijk te associëren met de Hizbollah-leiders om Israëlische represailles te voorkomen. De strijders opereren in groepen van vijftien tot dertig man. Zij worden voor het merendeel opgeleid door Iraanse Revolutinaire gardisten in trainingskampen gesitueerd om en nabij Ba'albek.

Hizbollah heeft de afgelopen drie jaar haar acties in Zuid-Libanon opgevoerd. In 1992 waren er nog tweehonderd Hizbollah-

aanslagen, vorig jaar al bijna vierhonderd en dit jaar wordt verwacht dat het er meer dan 500 worden. In 1995 zijn reeds 22 Israëlische soldaten gesneuveld.

IRAANSE BELANGEN

Het Iraanse belang bij steun aan de Hizbollah heeft een drieledige oorsprong. Allereerst wilde Iran zijn islamitische revolutie exporteren en Libanon met een grote sjiietische bevolkingsgroep leek daarvoor ontvankelijk te kunnen zijn. Ten tweede was dit voor Iran een manier om zich te mengen in het Arabisch-Israëlische conflict. Ten derde kan Iran via de Hizbollah het vredesproces in het Midden-Oosten beïnvloeden c.q. torpederen.

Sinds het overlijden van de Iraanse geestelijke leider Ayatollah Khomeini is de eensgezindheid binnen de Hizbollah aangetast, alsook de vanzelfsprekende steun van Iran ter discussie gekomen. Uit de gewijzigde structuur van de Hizbollah lijkt ook dat Syrië meer invloed heeft geworven binnen de Hizbollah-gelederen.

AMAL

De Amal is een sjiietische beweging die in 1975 werd opgericht, aanvankelijk als politieke vertegenwoordiging voor de Libanese sjiieten. Tijdens de Libanese burgeroorlog manifesteerde zij zich als militia, en vocht zowel tegen de Hizbollah als andere sektarische groeperingen. In 1991 werd zij opgenomen in het reguliere leger en haar leider Nabih Berri werd, conform de nieuwe confessioneel-politieke verdeling, voorzitter van het parlement.

Thans wordt het aantal Amalstrijders geschat op minder dan tweeduizend. Met goedkeuring c.q. stille aanmoediging van Syrië voeren zij sporadisch acties uit tegen het Zuid-Libanese Leger in Zuid-Libanon. Amal concurreert hierdoor met de Hizbollah voor de steun van de zuidlibanese sjiieten. Syrië is bang dat Iran te veel invloed zal krijgen in Libanese interne aangelegenheden naar mate Hizbollah populairder wordt. Libanon is nu nog de facto een vazalstaatje van Syrië, hetgeen wordt beklemtoond door de aanwezigheid van dertigduizend tot veertigduizend Syrische troepen op Libanese bodem.

PALESTIJNSE RANDGROEPERINGEN

Er wonen nog enkele honderdduizenden Palestijnen (volgens VN-schattingen 338.000) in Libanon. Zij wonen voor het merendeel in een twaalfstal vluchtelingenkampen, die nog van voor de Libanese burgeroorlog stammen. De PLO-Israëlische vredesovereenkomsten voorzien niet in een oplossing voor hen en de Libanese regering weigert de kampen uit te breiden, roch de bestaande voorzieningen te verbeteren. Bovendien worden de Palestijnen geweerd van betaalde arbeid en mogen zij geen gebruik maken van openbare diensten; feitelijk worden hun burgerrechten hen ontnomen. Hierdoor bestaat er een grote, arme en benadeelde bevolkingsgroep die, als latente bron van onrust, zowel het Palestijnse vredesproces kan bemoeilijken, als ook de wankele Libanese vrede kan verstoren.

Syrië poogt het anti-PLO sentiment te bevorderen onder de ontheemde Palestijnen opdat hun woede gericht wordt op de Israëlische vijand. Damascus steunt daarom een aantal militante Palestijnse organisaties zoals de PFLP-GC (Popular Front for the Liberation of Palestine - General Command) en Abu Musa. Zij werken weleens samen met de Hizbollah bij aanslagen op Israëlische militairen in Zuid-Libanon. Twee minder bekende Palestijnse radicale groeperingen zijn:

- de Zwarte September 13 Brigades, een vroegere afsplitsing van de PLO en;
- Anzorallah (Volgelingen van God), die met name vanuit de Ain el-Hilweh vluchtelingenkamp opereert.

OVERIGE MILITANTE BEWEGINGEN

Andere groeperingen die actief zijn in Libanon zijn:

- de Verenigde Islamitische Beweging, die met name de belangen behartigt van de Libanese soennitische moslims;
- al-Ahbash, een pacifistische soennitische beweging die zich sterk inzet voor de armen;
- de Islamitische Groep, een fundamentalistisch-soennitische beweging, die nauwe contacten onderhoudt met de Moslim Broederschap in Egypte, waardoor ze wanstrouwend wordt getolereerd door Syrië.